

JMG

KVINNLIG SJÄLVTÄNKARE REGERAR MED FAX

- en kritisk diskursanalys på mediebilden av Margot Wallström.

Författare:

Elias Arvidsson
Frida Geisler

Handledare:

Mathias A. Färdigh

Journalistprogrammet VT 2015

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

In this study we have looked at medias portrayal of Margot Wallström with the ambition to explore how female politicians are portrayed in Swedish media. We have done this by a critical discourse analysis on articles from the two biggest daily- and evening papers in Sweden, with a total of 16 articles.

We have stood upon the theoretical foundation consisting of gender research, media effects research and discourse research. The gender research has given us explanations and manifestations of the difference between the media portrayal of men and women. The research on media effects has been our way to firmly establish the relevance of our study in a societal perspective. And lastly, the research on discourses has given us the understanding and the tools to go through with our study.

To ascertain how gender is portrayed, in the portrayal of Margot Wallström in Swedish media, we developed three analytic themes to apply on our material. Those themes are *The Mans Favorite*, which focuses on Margot Wallströms private and professional relationships, *The Female Self-Thinker*, which focuses on her role as a politician, and *Politician and Mother*, which focuses on her role as a mother.

We found that Margot Wallström through her career as a politician has travelled from the role as a mother to the role of a politician. Her family and the matters of her private life has been all over the Swedish press over the years, and her personality has been a big part of the description of her as a politician. Although she is not explicitly mentioned as a female politician more than a few times, she is indeed seen as a woman in politics.

Key words: gender, politics, media, margot, wallström, media effects

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Teoretisk grund	5
2.1 <i>Genus - den sociala konstruktionen av kön</i>	5
2.1.1 Ian kul, Maggan ful	6
2.1.2 Underlägsen och oförmögen	7
2.1.3 Politiker och mamma	7
2.1.4 Könsmärkta ämnesområden	9
2.2 <i>Diskursteori</i>	9
2.3 <i>Medieeffekter</i>	11
2.4 <i>Empirisk bakgrund för fallet Margot Wallström</i>	12
2.5 <i>Analysens teoretiska form</i>	13
2.5.1 Tema 1: Mannens favorit	13
2.5.2 Tema 2: Den självtänkande kvinnan	14
2.5.3 Tema 3: Politiker och mamma	14
2.5.4 Alternativ som valts bort	14
3. Metod	15
3.1 <i>Diskursanalys</i>	15
3.2 <i>Material</i>	16
3.2.1 Avgränsningar	16
3.2.2 Ett strategiskt urval	17
3.2.3 Metodens validitet och möjliga slutsatser	19
3.2.4 Valet av medium	19
4. Resultat och analys	20
4.1 <i>Aftonbladet</i>	20
4.2 <i>Dagens Nyheter</i>	21
4.3 <i>Expressen</i>	22
4.4 <i>Svenska Dagbladet</i>	23
4.5 <i>Beskrivande ord</i>	24
4.6 <i>Skillnader mellan morgon- och kvällspress</i>	25
5. Tematiskt resultat och diskussion	26
5.1 <i>Margot Wallström som mannens favorit</i>	26
5.2 <i>Margot Wallström som självtänkande kvinna</i>	27
5.3 <i>Margot Wallström som politiker och mamma</i>	29
6. Slutsats/sammanfattning	33
6.1 <i>Hur beskrivs kvinnliga politiker i media?</i>	33
6.2 <i>Hur framträder genus i mediebilden av Margot Wallström?</i>	33
6.3 <i>Hur har mediebilden av Margot Wallström förändrats över tid?</i>	34
6.4 <i>Hur skiljer sig mediebilden av Margot Wallström åt i morgon- och kvällspress?</i>	35
6.5 <i>Tips på fortsatta studier</i>	35
7. Litteraturförteckning	36
8. Appendix	38

1. Inledning

I mars 2015 stoppades Sveriges utrikesminister Margot Wallström från att hålla ett tal under Arabförbundets utrikesministermöte. Det framkom snart att det var Saudiarabien som lagt in protester. Anledningen till detta skulle vara att Margot Wallström i sitt tal pratar om mänskliga rättigheter, något som Saudiarabien tolkat som kritik mot deras sätt att förhålla sig till dessa. Händelsen fick stor uppmärksamhet i svenska medier. Margot Wallström må ha visat på stort mod genom att våga stå upp mot en hel nation, men beskrevs ha dålig förståelse för utrikespolitik och kallades oskicklig i sitt agerande. Anklagelserna gick så långt att hon anklagades ha förstört Sveriges relation till hela arabvärlden.

Det är med avstamp i detta som vi har valt att undersöka vad kön har betydelse i mediebilderna av kvinnliga politiker. Detta har vi gjort genom att ur en genusvetenskaplig synvinkel studera Margot Wallström som under sin långa karriär upplevt flera stora förändringar i svensk politik. Vilka egenskaper kan en kvinnlig politiker tillskrivas och på vilka grunder tilldelas dessa? Vi vill också veta vilka roller en kvinna i politiken kan tänkas ha, både professionellt och privat, och i vilken utsträckningen hennes personlighet och kön får vara en del av dessa roller.

För att ta reda på detta har vi genomfört en diskursanalys på Margot Wallströms förekomst i media vid fyra tillfällen, med fokus på speciella händelser eller förändringar i hennes roll som politiker. Vi har begränsat vårt insamlade av material från morgon- och kvällspress och har valt att undersöka de två största morgon- respektive kvällstidningarna, *Aftonbladet*, *Dagens Nyheter*, *Expressen* och *Svenska Dagbladet*. Finns det skillnader i hur Margot Wallström framställs i de olika tidningarna?

Under arbetets gång har vi fördjupat oss i genusforskning för att hitta förklaringar till varför kvinnliga och manliga politiker framställs på olika sätt i media och hur detta ger sig uttryck. Vi har även tagit reda på på vilket sätt diskurser påverkar bilden där en kvinnlig politiker målas upp och under vilka förutsättningar detta görs. För att förankra relevansen av vår studie har vi valt att förklara hur medias rapportering kan påverka allmänhetens bild av verkligheten.

För att sammanfatta vad det är vi vill ta reda på i denna studie, har vi formulerat följande frågor:

- **Hur beskrivs kvinnliga politiker i media?**
- **Hur framträder genus i mediebilderna av Margot Wallström?**
- **Har mediebilderna av Margot Wallström förändrats över tid?**
- **Hur skiljer sig mediebilderna av Margot Wallström åt i morgon- och kvällspress?**

Syftet med undersökningen har varit att ta reda på om en kvinna ses som avvikande från normerna som omger politiker, just för att hon är kvinna. Vår utgångspunkt är att kön är en större del i beskrivningen av en kvinnlig politikers personlighet än vad det är för en manlig politiker. Vi har försökt att ta reda på om Margot Wallström, med sin långa politiska karriär i bagaget, har lyckats motbevisa detta antagande, eller om hennes roll som kvinna är något som tas med i beskrivningen av hennes profession.

2. Teoretisk grund

I kapitlet kommer vi att beskriva den genusteoretiska utgångspunkten samt visa på den faktiska existensen av genusstrukturer genom empirisk forskning på området. Mer specifikt handlar det om forskning på hur politiker gestaltats i medierna med avseende på kön. Viktiga delar av den teoretiska grunden är också diskursteori och teori om medieeffekter vilka vi kommer att redogöra för och diskutera i kapitlet.

Tidigare forskning på medierepresentation visar att det finns skillnader i hur mycket utrymme politiker får beroende på om det är män eller kvinnor. I dag består ungefär 30 %¹ av medieutbudet av kvinnor. (Hammarlin & Jarlbro 2014:36, GMMP 2010)

2.1 Genus - den sociala konstruktionen av kön

Begreppet genus gjorde sin entré i samhällsforskningen i början av 1980-talet och kan i korthet beskrivas som de föreställningar, handlingar och idéer som formar människors sociala kön. Den amerikanska kulturanthropologen Gayle Rubin etablerade 1975 begreppet "sex/gender-system" (1975:159), som idag är en av flera grundstenar i genusforskningen. Definitionen kan förklaras som en samhällelig struktur som förknippar biologiska förutsättningar med sociala egenskaper. Män och kvinnor kopplas ihop med redan förutbestämda egenskaper som finns i denna struktur. Rubin menade på att alla har ett kön, men vad som definieras som kön är relativt, beroende på sociala och kulturella omständigheter (1975:165). Hon jämförde detta med att hunger alltid är samma känsla, men vad som räknas som mat också skiljer sig mellan olika kulturer och tider. För att göra skillnad på det rent biologiska och det socialt konstruerade valde Rubin att kalla det biologiska könet för kön (sex) och den sociala och kulturella tillhörigheten för genus (gender)².

Att förklara förekomsten av genus handlar på många sätt om att beskriva hur kvinnor och män beskrivs i medierna och att kartlägga underliggande genusstrukturer i mediebild. Detta menar bland annat medieforskaren Gunilla Jarlbro är ett sätt att förstå genusstrukturer. Hon har noterat att de politiker som är kvinnor i stor utsträckning definieras utifrån sitt kön till skillnad från deras manliga kollegor vilket innebär att mannen utgör en norm inom det politiska området. Kvinnliga politiker omnämns ofta som just kvinnliga politiker, medan deras manliga politiker omnämns som endast politiker. (2006:64) Det skilda bemötandet av män och kvinnor, inte bara i media, beror förmodligen på gamla invanda mönster säger hon. De allra flesta är inte medvetna om att de gör denna uppdelning och agerar utifrån inlärd normer och föreställningar om hur en kvinna respektive en man "ska" vara, och utefter det hur de "ska" behandlas (Jarlbro 2013:91).

---

¹ Den mest omfattande forskning som undersökt detta är The Global Media Monitoring Project, GMMP, vilken som namnet antyder, är en global studie som tog form 1995 och genomförs var femte år sedan dess.

² I denna uppsats kommer vi, i enlighet med Gayle Rubin och på samma sätt som medieforskaren Gunilla Jarlbro (2006:13-14), använda oss av begreppet kön som definitionen och betydelsen biologiskt kön. Begreppet genus kommer vi på samma sätt använda i betydelsen socialt kön och som en kulturell skillnad mellan män och kvinnor.

2.1.1 Ian kul, Maggan ful

Margareta Winberg³ skrev en artikel till Publicistklubbens årsbok (2004:25-27) om hur stor skillnad det var i hur medierna behandlade henne och hennes manliga kollegor. Journalisterna fokuserade på de manliga politikerna som bara omnämndes vid förnamn, och inte ifrågasätts i sin yrkesroll på samma sätt som hon upplevt att hon gjorts under sin karriär. Winberg menade också att hon och hennes manliga kollegor under 1996 blev utbuade på torgmöten, men att hon var den som fick skulden för det. Media återkom allt oftare till hennes misslyckade tal medan de manliga ministrarna kom undan med detsamma. Margareta Winberg menar att männen har en självklar plats i den politiska världen.

Hon ansåg också att hon som kvinnlig politiker fick utstå ett utseendefokus som inte alls drabbade manliga politiker i hennes närhet. Titeln på artikeln, *Ian kul, Maggan ful*, syftade på när Winberg omnämndes i pressen som riksdagens sämst klädda person, efter ett uttalande av Ian Wachtmeister⁴. Hennes klädval liknades vid "ett vandrande tält", medan Wachtmeisters kiltbärande vid samma tillfälle inte på något sätt sågs ner på i media, utan endast tycktes visa på hans humor.

Detta är inte det enda exemplet på hur utseendefixering kan kopplas till genusstruktur. Kläder, smink och kropp har i många studier visat sig stå i fokus när kvinnlig politiker ska beskrivas i media, ett fokus som är frånvarande när det kommer till de manliga politikerna. Gunilla Jarlbro skriver om hur Gudrun Schymans ben var det som var i fokus när hon blev partiledare för Vänsterpartiet 1993 och hur Ukrainas dåvarande premiärminister Julia Tymosjenkos kläder och frisyr beskrevs i och med hennes tillsättning 2005 (2006:58-60).

Synen på att kvinnor är ytliga och vill bli betraktade och värderade för sitt yttre blir tydligt i ett exempel från Danmark. Ekstra Bladet⁵ anordnade nämligen 2005 en skönhetstävling för de "yngre och mer bildsköna politikerna" (Jarlbro 2006:55), där den danska riksdagens snyggaste kvinnliga politiker skulle utses. Detta fokus på utseende bygger också delvis på bilden av kvinnan som oseriös i sin yrkesroll, och att det samtidigt befäster bilden av den ytliga kvinnan i motsats till den grubblande mannen ytterligare.

I ett citat från en intervjustudie gjord på hur brittisk media behandlar kvinnliga politiker (Ross & Sreberny-Mohammadi 1996:108) uppmärksammar en av de intervjuade de skillnader som finns i bemötandet av män och kvinnor:

"I don't know whether it is deliberate or it's so ingrained, but a woman's appearance is always commented on, her age is always commented on, her style of dress is always commented on. That never happens to male politicians, ever, unless they have made a particular point about their style but then they are presented as extreme, exceptions that prove the rule. Women are never the right age. We're too young, we're too old. We're too thin, we're too fat. We wear too much make-up, we don't wear enough. We're too flashy in our dress, we don't take enough care. There isn't a thing we can do that's right."

³ Margareta Winberg var Sveriges jordbruksminister 1994-1996, arbetsmarknadsminister 1996-1998 och jämställdhetsminister 1998-2003

⁴ Dåvarande partiledare för Ny Demokrati.

⁵ Dansk kvällstidning med stort fokus på sensationshändelser. Upplaga på 43.214 exemplar (Dansk Oplagskontrol 2014).

I citatet ser vi hur denna skepsis kan uppenbara sig. Maktförhållandet mellan genuskategorierna har då effekten att kvinnans agerande och närvaro på många sätt ogiltigförklaras. Detta liknar härskartekniken dubbelsidig bestraffning, som kan sammanfattas med: hur du än gör så blir det fel (Jarlbro 2006:65).

2.1.2 Underlägsen och oförmögen

Vidare tar Jarlbro (2006) upp exempel från finska medier, där det istället för ett fokus på kvinnliga ledares utseenden fanns ett fokus på deras personligheter och kritiken framfördes genom att dra paralleller till djävulen och på det sättet bidra till att kvinnan återigen befästs som underlägsen och oförmögen. Egenskaper som oförmögen och oseriös är återkommande i de empiriska genusundersökningarna, något som tycks kopplat till kvinnligt genus.

Mia-Marie Hammarlin och Gunilla Jarlbro har studerat hur den svenska mediebildens av partiledare både kvantitativt och kvalitativt. De har tittat på rapporteringen av partiledarna veckan efter att de tillsatts⁶, samt tittat närmare på Mona Sahlins politiska karriär. Bland partiledarna tittade de bland annat på vilka ledaregenskaper⁷ som förekom i texterna om dem. “[...]positiva ledaregenskaper omnämns i 75 % av artiklarna där männen framträder och endast 25 % där de kvinnliga partiledarna framträder” (2014:78). Detta går i linje med bilden av kvinnan som oförmögen och underlägsen.

I deras studie så hittades också en häpnadsväckande skillnad när det kom till det längre journalistiska materialet⁸ där 83 % av det längre handlade om manliga politiker. Samtidigt som det generellt är så att kvinnor utgör endast 30 % av medierepresentationen totalt (GMMP 2010). Förhållandet blir också det omvända när det kommer till dålig publicitet. När politiska skandaler uppmärksammas i media så får kvinnor nästan dubbelt så mycket utrymme som männen, samt att kvinnornas snedsteg i högre grad ger upphov till negativa känslor och åsikter om dem (Bromander 2012:202-204).

2.1.3 Politiker och mamma

När Hammarlin och Jarlbro tittade närmare på Mona Sahlins karriär var tobleroneaffären⁹ och det efterföljande mediedrevet en av deras urvalsramar. Tobleroneveckan, skriver de, genererade 275 artiklar och i dessa omnämns Mona Sahlin med könsmarkerade ord och ord som har med hennes privatliv att göra 221 gånger i dessa (2014:101-102). Deras resultat visar att ju mer mediedrevet tilltar, handlar det allt mer om hennes privatliv och föräldraskap. Mediebildens visar att hon misslyckas med att kombinera vardag och föräldraskap med det krävande arbetet som politiker (2014:110 & Hammarlin, Jarlbro 2012:128). Resultatet som författarna kommer fram till är tydligt. Det faktum att Mona Sahlin är kvinna och mamma gjorde det omöjligt för henne att försvara sina snedsteg och behålla sin trovärdighet

⁶ Partiledarna de tittade på var: Gudrun Schyman, Mona Sahlin, Maud Olofsson, Fredrik Reinfeldt, Håkan Juholt, Jonas Sjöstedt, Annie Lööf, Gustav Fridolin, Åsa Romson, Stefan Löfven och detta utifrån deras närvaro i tidningarna Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet samt Expressen.

⁷ De tittade efter ord som; kunnig, kompetent, trovärdig, förtroendegivande, seriös, tydlig, saklig, påläst, och karismatisk.

⁸ Med längre journalistiskt material menas en halv sida eller längre.

⁹ Mona Sahlins användande av statens kontokort för privata utlägg

(2014:120). Detta visar på att kvinnlighet och kvinnligt genus är tätt förknippat med det privata och familjen.

Genusteori kan också förstås på ett djupare plan där manligt och kvinnligt existerar relationellt och av varandra definierat, som två scheman som står i dikotomiskt förhållande till varandra. I Pierre Bourdieus *Den manliga ordningen* beskriver han den konstruktionen av kön som något fundamentalt och djupt rotat i vår varseblivning. Utifrån det diskuterar han det symboliska våldet (1999:47-56) vilket innebär att det i vår sociala och kulturella struktur finns en sedan länge etablerad dominansrelation mellan män och kvinnor. Denna dominans ska vara så pass samhällsligt stark att den idag ses som en naturlig del i relationen mellan män och kvinnor.

Detta maktförhållande upprätthålls av alla, kvinnor och män, som omedvetet bibehåller dessa strukturer. Att en sådan sak som att många heterosexuella kvinnor önskar en lite äldre partner är enligt Bourdieu ett tecken på uråldriga maktstrukturer. Utifrån det perspektivet är kvinnan lättare att kränka och ifrågasätta på ett fundamentalt och omedvetet plan.

Gayle Rubin talar också om detta maktsystem, som sedan urminnes tider har definierat kvinnorna som underordnade männen (1975:158) och Gunilla Jarlbro menar att det symboliska våldet även förekommer i media. Hon tar upp exempel, som dock skiljer sig från Margareta Winbergs tidigare nämnda uppfattning, på hur media ofta omnämner kvinnliga politiker vid förnamn, så som Gudrun, Mona och Maud. Detsamma händer mer sällan för manliga politiker på en likvärdig position, som exempelvis Reinfeldt, Leijonborg och Persson (2006:63).

Det symboliska våldet kan också ses i det faktum att kvinnors ålder är särskilt betydande för hur mycket plats de får i nyhetsrapporteringen. Män i media får gärna vara medelålders eller till och med i pensionsålder. Kvinnor däremot verkar anses förbrukade när de uppnått en viss ålder. Hela 58 % av alla kvinnor som syns i media är mellan 18 och 35 år. (Jarlbro 2013:32) Mäns ålder verkar inte heller vara intressant på samma sätt som kvinnors. Ålder är något som mer sällan över huvud taget nämns när det gäller en man i media.

Den politiska journalistiken och dess förhållande till politiker anses också ha förändrats över tid. Maria Wendts studie *Politik som spektakel* visar på att politiken intimiserats genom åren. Intimiseringen beskriver hur den politiska diskussionen allt oftare handlar om personerna bakom politiken på så sätt att politikernas moral och individuella egenskaper kommer i fokus till förmån för ideologi och politiska visioner. "*Frågor om trovärdighet blir centrala och på vilket sätt vi relaterar till - tycker om eller inte tycker om - enskilda politiker tar allt mer utrymme.*" (2012:40)

Intimiseringens konsekvenser är extra intressanta ur ett genusperspektiv med tanke på att kvinnliga politiker är lättare att kritisera (se Bromander 2012, Bourdieu 1999, Jarlbro 2006, Wendt 2012, Rubin 1975 ovan) och riktiga politiker sitter oemotsagda vid ett skrivbord och grubblar över svåra politiska problem. (Wendt 2012:79) Återigen kommer forskning på mediebildens av politiker fram till att den politiska varelsen till viss del är manligt betingad och att kvinnans i politiken hennes kompetens således är lättare att kritisera (2012:76).

Utifrån en annan studie som gjorts utifrån mediebildens av Fi drar Maria Wendt slutsatsen:

“Det är inte svårt att se att Fi konstrueras som en motbild till den förnuftiga, samförståndsorienterade, nationella, politiska ordningen. Ifrågasättandet av Fi bygger på en hel föreställningsvärld om hur kvinnor i Sverige ska organisera sig och för vad [helt enkelt] om hur svensk politik ska bedrivas.” (2010:38)

2.1.4 Könsmärkta ämnesområden

Genus kan också förstås genom att vissa ämnesområden mer eller mindre är förknippade med kön. Studier visar att kvinnor mer sällan får uttala sig om så kallade “hårda”¹⁰ ämnen och att kvinnor i högre utsträckning förekommer i sammanhang som utbildning och barn, sociala förhållanden och det som ofta refereras till som mjuka ämnen. (Sahlstrand 2000:135). Det är också mycket mer ovanligt att en kvinna medverkar i media i egenskap av expert eller sakkunnig, utan snarare som en del av en större massa.

En studie gjord på mediabevakningen av det amerikanska valet till representanthuset 1992 visar också på att kvinnor i större utsträckning får prata om dessa mjuka ämnen. Den visar också att det är mer ovanligt att en kvinna hamnar på förstasidan i nyhetssammanhang. Chanserna för en kvinna att få mer plats i media, och för att få prata om de ämnen som vanligtvis reserveras för män, är om skribenten i fråga är en man. (Carroll & Schreiber 1997:137-138) Det är alltså inte bara i egenskap av huvudperson i frågor som rör näringsliv, ekonomi och så vidare som män privilegieras. Dessa “hårda” ämnen verkar även i viss utsträckning vara avsatta för manliga journalister att skriva och rapportera om.

2.2 Diskursteori

En diskurs kan beskrivas som ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (Börjesson & Palmblad 2007:13) och innebär att en särskild grupp av människor talar om och upplever ett särskilt ämne på samma sätt, oberoende av sammanhang.

Den franske filosofen Michel Foucault är en av diskursteorins skapare. I hans mening är det diskurserna som i stor utsträckning bestämmer hur vi kommunicerar med varandra. För att vara en del av en diskurs räcker det inte bara med att tala på rätt sätt eller om rätt saker (jmf Jarlbro 2006 & 2013, Rubin 1979, Bourdieu 1999). Diskursen omfattar även vilka gester som ska användas medan någon yttrar sig, i vilka sammanhang dessa yttranden sker och vilka egenskaper som talaren måste ha för att ens få yttra sig till att börja med. Detta skulle då innebära att inte vem som helst har tillåtelse att yttra sig om vad som helst om de inte uppfyller alla de krav som diskursen kräver (Foucault 1971:26-28). Med detta sagt är det inte omöjligt att bryta mot de regler som en diskurs sätter upp (jmf Winberg 2004). Foucault menar att vissa diskurser är lättare att släppas in i, medan andra verkar så djupt grundade i samhällsstrukturen att de verkar vara i princip ogenomträngliga.

Även sociologdocenten Mats Börjesson beskriver hur diskurserna har makten över verkligheten (2003:21). “[S]ättet att tala är sammanhangsberoende, de giltiga

---

¹⁰ Det som oftast refereras till som hårda ämnen är saker som ekonomi, politik, näringsliv och brott.

presentationsformerna, upplägget och tonläget är styrt av diskursens ordning. Ett visst akademiskt sammanhang har sina traditioner kring hur man får tala, skolans föräldramöten är ett annat sammanhang med sina ordningar [...]"

Foucaults syn på diskurser och deras makt används av andra som har studerat diskurser i vetenskapligt syfte. Den brittiske sociologen och medievetaren David Gauntlett ägnar ett helt kapitel åt att förhålla sig till och diskutera det som Foucault definierar som makt. Makt är enligt denna definition (Gauntlett 2008:128-129) ingenting som någon "har" utan någonting som "utövas" i relationer till andra genom diskurser, och som även detta i grunden handlar om dominans (jmf Bourdieu 1999). På samma sätt som Bourdieu visar på hur det symboliska våldet medverkar till att ge kvinnor en lägre status, om så omedvetet, så brukas makt enligt Foucault och Gauntlett till viss del på samma sätt.

Diskurser kan se mycket olika ut och finns på alla platser i samhället - då även självklart inom både media och politik. Att studera diskurser innebär att studera hur verkligheten gestaltas genom yttranden. Det kan vara svårt att sätta fingret på vad som gäller för en särskild diskurs då de ofta är sedan länge etablerade och med tiden gått från att uppfattas som en diskurs till att bli en del av verkligheten (Foucault 1971:35). Det är ofta först när någon eller något bryter mot regler inom en diskurs som det blir tydligt vad diskursen innebär.

Det politiska fältet har länge varit männens domän och det var inte förrän under 70-talet som kvinnans roll i politiken tog fart på allvar. Andelen kvinnor i riksdagen var då 14 % och det ökade snabbt till 28 % i slutet av åttiotalet. På nittioalet gick det lite fram och tillbaka, 38% kvinnor efter valet 1991 med en tillbakagång till 34% 1994 (Wängnerud 1998:31). I dag är andelen 43,6 % (Riksdagen 2015) och det är få politiker som öppet skulle kritisera vikten av en jämställd riksdag. Trots detta ligger representationen av kvinnliga politiker i media ändå på ungefär 30 % vilket inte stämmer överens med den egentliga andelen i riksdag och regering.

Att kvinnliga politiker hamnar i skuggan kan förstås förklaras på många olika sätt. En artikel från Svenska Dagbladet hade tittat på medierepresentationen av regeringen 2010 och klargjorde att en, till antalet, jämställd regering inte speglades i medierepresentationen. Vid en närmare titt på ministerposterna märktes snabbt att de tyngsta posterna var tilldelade män; Fredrik Reinfeldt som statsminister, Carl Bildt som utrikesminister och Anders Borg som finansminister. Dessa tre toppade också listan av mängden medieutrymme och anledningen till det kan i det här fallet vara en direkt följd av den politisk maktfördelning i regeringen, vilket då avspeglar sig i medierepresentationen¹¹ (Olsson & Hennel, 2013, juni). Den låga representationen i media kan inte sägas ha en förklaring eller orsakas av en händelse eller företeelse men gör det relevant att titta på hur media betraktar enskilda fall.

De diskursiva praktikerna som till exempel nyhetsförmedlingen i morgonpress, gör anspråk på att förmedla en bild av verkligheten, precis som ett rättegångsprotokoll eller en läkarjournal gör anspråk på att förmedla verkligheten. Att innehållet i media, jämfört med exempelvis en läkarjournal skiljer sig åt kan nog ingen förneka. Detta betyder dock inte att det ena är mer sant än det andra. (Börjesson 2003:16) De visar bara på ett exempel hur diskurser tillämpas och förekommer i olika delar av samhället genom diskursiva praktiker.

---

¹¹ De ska också tilläggas att de fem ministrarna med minst medieutrymme var kvinnor.

2.3 Medieeffekter

Studiet av medierna som bärare av diskurser är intressant med tanke på mediernas roll som medlare mellan makthavare och samhällsinvånare i den representativa demokratin.

Maxwell McCombs har studerat hur medierna påverkar delar av allmänhetens verklighetsuppfattning: “[The] citizens deal with a second-hand reality, a reality that is structured by journalists’ reports about these events and situations” (2004:1).

Den onåbara verkligheten som framträder genom media utgör de byggstenar av vilka vi skapar våra uppfattningar och vår verklighet. Den politiska världen och politiker vars hela karriärer bygger på mediernas porträttering och beskrivning av dem och deras allierade har givetvis stått i centrum för forskningen om vilken påverkan mediebilderna har på den breda allmänheten. Det första steget i teorin om detta förhållande är att de händelser som medierna väljer att berätta om avspeglar sig i vilka frågor som får utrymme och relevans i samhället. Man säger att media sätter dagordningen för delar av allmänhetens tillvaro (2004:16). Detta definieras av den struktur som medieaktörerna använder sig av för att rangordna nyhetsflödet. Exempelvis vad som hamnar på första eller sista sidan, hur stort utrymme en händelse får och vilken storlek som sätts på rubrik samt upprepningar av händelser över tid (2004:2). Denna så kallade dagordningsteori är intressant då den visar på vilket sätt mediernas framställning, och paketering av verkligheten återskapas i allmänhetens världsbild (2004:52).

Det finns många empiriska studier som belagt det orsakssamband som dagordningsteorin vill förklara och man har också utvecklat tanken om dess påverkanskraft genom att titta på hur något gestaltas eller snarare vilka attribut som framhävs. Denna utveckling talar man om som dagordningsteorins andra nivå eller *attribute agenda-setting*, där de attribut och egenskaper som tillskrivs medieobjekten i massmedia och deras inverkan på hur publikens inre bilder ser ut står i centrum (2004:70). En väldigt närliggande teori kallas *framing* (2004:89) och handlar om vilket perspektiv en händelse gestaltas utifrån. Mer specifikt handlar det om att applicera en utvald problemformulering till ett objekt eller en händelse som handlar om många olika skeenden och kan beskrivas på många olika sätt. Man kan säga att *framing* och *attribute agenda-setting* tillsammans kan förklara vilka effekter en beskrivning av en offentlig person kan ha på den allmänna uppfattningen om denne (jmf Hammarlin, Jarlbro 2014 ovan).

Andra forskare har fokuserat mer på hur de kognitiva mekanismerna, och hur våra minnen fungerar, kan påverka hur vi ser på en händelse. Den används ofta i anslutning till dagordningsteorin för att analysera det semantiska innehållet i information om politik och politikernas kommunikation (Willnat 1998:55). Teorin kallas *priming* och visar på hur vi utifrån de frågor som får utrymme i media värderar våra politiska ledare. Kombinationen av dagordningsteorin och *priming*-teorin har också den visat sig kunna utgöra en solid förklaringsmodell till hur media kan påverka människors uppfattning om viktiga händelser och hur dessa i sin tur påverkar människors politiska åsikter och beteenden (Willnat 1998:57). Kopplingen mellan mediebilderna och allmänhetens verklighetsuppfattning är alltså både teoretiskt och empiriskt underbyggd. Detta orsak och verkan mönster ringar in relevansen i att kritiskt granska framställningen av de objekt som figurerar i medierna.

De politiska journalisterna har också varit i forskarnas fokus. Ludmila Voronova har studerat genusmedvetenhet inom den politiska journalistiken i sin avhandling: *Gendering in political journalism* från 2014. Den bygger på intervjustudier med svenska journalister och redaktörer. Författaren identifierar ett synsätt bland de politiska journalisterna där tydliga regler och riktlinjer för hur kvinnliga och manliga politiker framställs, anses vara aningen överflödiga. I

hennes intervjuer beskrivs den politiska journalistiken som starkt traditionell med en strävan efter opartiskhet och objektivitet. Och de intervjuade menar att om en reporter behandlar en kvinnlig politiker annorlunda så märks det omedelbart. Ett framträdande synsätt var att det inte var nödvändigt att upprätta regler eller någon policy för att undvika könspartiskhet i den politiska journalistiken (2014:114). Detta visar också på ytterligare en anledning att studera genus i mediebilderna av politiker.

2.4 Empirisk bakgrund för fallet Margot Wallström

Det finns likheter mellan Mona Sahlin och Margot Wallström som gör det relevant att ha Hammarlin och Jarlbros forskning i åtanke när vi diskuterar vårt resultat. De är båda politiker från unga år, de är socialdemokrater, de har båda familjer och är båda betraktade som politiker begåvade med att tala så alla förstår. En väsentlig skillnad är dock att Margot Wallström sedan avhoppet 1985 - för att bilda familj - blivit erkänd som politikern som satsar på sina barn och sin familj. Hon har alltid gjort tydligt vad som är viktigast och satt ner foten när den politiska världen inte kunnat anpassa sig till hennes privatliv. Det ska också sägas att Margot Wallström har haft positioner inom EU och FN.

Margot Wallström har varit politiskt engagerad sedan mitten av 70-talet och har upplevt förändringen av kvinnans ställning i politiken. Nordiska ministerrådet har genomfört två studier för att kartlägga kopplingen mellan politik och kön. Den första gjordes 1983 då kvinnans plats i politiken växte stadigt, då konstaterades att politiken var en "mansvärld". Den senare studien 1999 fokuserade mer på hur könsrollerna förändrats parallellt med den ökade andelen kvinnor inom politiken, och jämställdhetsfrågan har etablerat sig som en självklar fråga (Alnevall 2009:249). Margot Wallström har varit politiker under åren studien genomförts vilket gör det intressant att se hur mediebilderna av henne sett ut i relationen till kvinnans roll i politiken.

En studie som liknar vår är den på Mona Sahlin (Hammarlin, Jarlbro 2012) med skillnaden att den fokuserat på ett kvantitativt insamlande av material samt ett fokus på skandaljournalistik och drevjournalistik. Vi anser att Margot Wallström är ett bra studieobjekt då hon haft en starkare mammaroll och att frånvaron av skandaler kan säga mer om journalistiken som den ser ut till vardags. Hon är väl lämpad för en studie av mediebilderna då hon varit en central figur inom såväl politik som media under hennes långa karriär med en rad olika politiska uppdrag i sin ryggsäck. Flera ministerposter i Sveriges riksdag, EU-kommissionär och engagemang i FN¹² gör att hon omnämns i media i flera olika professionella roller. Margot Wallström har också under sin karriär varit en omhuldad politiker som även varit på tal som en eventuell partiledare för Socialdemokraterna, ett uppdrag som hon dock vid upprepade tillfällen tackat nej till. Även inom Socialdemokraterna har hon varit en person som varit mycket omtyckt. Hon har vid ett flertal tillfällen omnämnas som både Ingvar Carlssons och Göran Perssons "favorit". Detta vurmande för henne, både bland allmänheten och inom partiet, gör henne betydelsefull och det gör medierapporteringen om henne betydelsefull för många människor. Det har vi tagit hänsyn till när det kommit till vårt val av Margot Wallström som studieobjekt.

---

¹² Sveriges kulturminister 1994-1996, Sveriges socialminister 1996-1998, Sveriges EU-kommissionär 1999-2010, EU:s miljökommissionär 1999-2004, EU-kommissionens första vice ordförande 2004-2010, EU-kommissionär med ansvar för institutionella relationer och kommunikation 2004-2010, FN:s generalsekreterares särskilda representant i frågor som rör sexuellt våld i konflikt 2010-2012, Sveriges utrikesminister 2014-

Media har under hela Margot Wallströms karriär ifrågasatt om hon i första hand ska vara politiker eller mamma. Hon är även den första ministern i Sverige som valt att delvis sköta sitt uppdrag från en annan ort än Stockholm för att kunna spendera mer tid med sin familj i Värmland. På det sättet har hon besvarat pressens frågor och antydningar om att det inte skulle gå att kombinera en framgångsrik politisk karriär med familjelivet. Margot Wallström har även under perioder tagit en paus från politiken för att, enligt media, kunna få mer tid med sin familj. Vi undrar om valet att sätta familjen först har ökat eller minskat hennes trovärdighet som politiker. Man skulle kunna anta att hennes politikpauser ses som oseriöst och att hon inte är rätt person för jobbet om hon har andra prioriteringar än det politiska. Det skulle också kunna antas att allmänheten ser henne som en person som är mån om sin familj och som betar sig så som en kvinna "ska". Att hon är mån om sin mammaroll skulle kunna tala för att det inte är den enda rollen hon sköter på ett bra sätt, utan att hon då även är mån om att den professionella delen av hennes liv fungerar på ett lika bra sätt som det privata.

2.5 Analysens teoretiska form

För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att utforma analysens scheman och förankra dessa i den teoretiska grunden för vår studie genom olika teman. Dessa teman har till uppgift att konkretisera vad det är vi söker efter i texten samt fungera som en argumentation till varför det är intressant på ett större plan. Våra teman kan också betraktas som ideologier, på det sättet att inte är rena objektiva betraktelser utan normativa sådana och alltså till viss del politiska perspektiv. Detta är en del av den kritiska diskursanalysens grundläggande principer (Jorgensen, Phillips 1999:70). Fördelen med detta är givetvis att det är en metod som kan leta reda på dolda mönster och sådant som vi i allmänhet inte tänker på. Den kritiska diskursanalysen ger oss verktyg att aktivt söka upp det som vi annars inte skulle lägga märke till. (se Foucault och Bourdieu ovan) Detta innebär att vår analys inte bara kan titta på den information som faktiskt finns i texterna, utan att vi måste ställa oss frågor som: vad är det som saknas och alternativa beskrivningar kan vara möjliga?

En av riskerna med en analys utifrån ett normativt perspektiv är det godtyckliga valet av perspektiv. Det perspektiv man väljer kommer påverka resultatet helt och fullt och inte kunna säga något om vilka resultat man hade nått utifrån andra perspektiv.

2.5.1 Tema 1: Mannens favorit

Idén om detta tema grundar sig i det faktum att kvinnor med makt ofta ställs i relation till en man, och att de får mandat från en manlig mentor, förebild, förälder eller make. Detta kan yttra sig i beskrivningar av kvinnans utseende, som betraktad och värderad, som yttlig och utseendefixerad (se Winberg 2004 & Jarlbro 2006). När kvinnan är kompetent är det något som kan ifrågasättas medan en man kan betraktas med en otvivelaktig självklarhet. "[D]et blir en motsats till hur den manliga ordningens styrka märks [genom] att den inte behöver rättfärdigas" (Bourdieu 1998:21). Detta tar sig också i uttryck genom att den kvinnliga politikern definieras av att vara något som fundamentalt faller utanför mallarna. Hon definieras med andra ord utifrån ett perspektiv där ett manligt genus utgör den dolda normen (se Hammarlin & Jarlbro 2014, Wendt 2012, Rubin 1975 ovan) Vi har i den teoretiska

redogörelsen visat hur genuskategorier används för att markera hierarkiska mönster och hur dessa existerar och definieras genom deras förhållande till varandra och i detta tema vill vi se om dessa strukturer existerar i mediebilderna av Margot Wallström.

2.5.2 Tema 2: Den självtänkande kvinnan

Detta tema tar avstamp i Maria Wendts (se ovan) konstaterande att synen på politiker intimiserats över tid. I hennes studie har hon tittat på almedalsveckan och identifierat en utveckling mot att mediebilderna alltmer fokuserar på politikernas personligheter, vilka i sig får symbolisera den politik som de står för. Detta blir intressant då det generellt framgånget av det empiriska och teoretiska materialet att kvinnan inte duger till (se Bourdieu 1999, Jarlbro 2006, Wendt 2012 ovan) och frågan om vilka personliga drag och egenskaper som framträder hos den kvinnliga politikern blir aktuellt på flera nivåer. Kvinnornas utrymme i medierna är begränsat tills de gör ett snedsteg som medierna snappar upp (se Bromander ovan) vilket ytterligare vittnar om särskilda svårigheter för en politiker som är kvinna.

2.5.3 Tema 3: Politiker och mamma

Detta tema bygger på forskningen om Mona Sahlin i vilken man kunde se att mediebilderna av henne fokuserade till stor del på hennes föräldraskap. Detta familjefokus förklaras (se Hammarlin & Jarlbro 2014 ovan) genom genusstrukturer om manligt och kvinnligt.

Förhållandet mellan olika diskurser är komplicerat och kan inte förstås med en enkel beskrivning. Det finns svårigheter med att förklara orsakens riktning och förhållandet mellan exempelvis familjens diskurs, politikens eller nyheternas diskurs och det privata samtalets diskurs då dessa såklart inverkar och påverkar varandra. Ett orsaksförhållande som vi tänker stödja oss på är att för en politiker är den diskurs de verkar i eller symboliserar viktig då deras profession handlar om publikt förtroende (se McCombs 2004, Willnat 1998). Att en kvinnlig politiker definieras av att vara något annat än den typiske politikern kan motverkas av att hon som kvinna får företräda en starkt etablerad diskurs som tillhör henne - inom det privata, familjen vilket är starkt kopplat till kvinnligt genus.

2.5.4 Alternativ som valts bort

Temat *Ledaren* fångar upp ledaregenskaper på ett direkt sätt (se Jarlbro 2014 ovan). Vi valde bort det då Margot Wallström inte är ett fall av att vara, eller förväntas vara, en stark ledare. Bristen av ledaregenskaper är givetvis intressant men kanske desto mer intressant för en politiker i högsta ledarroll, till exempel partiledare.

Den osynliga politikern var ett tema vi diskuterade men som kändes för abstrakt. Det skulle bygga på en spökfigur som en kontrastiv karaktär skapad utifrån mediebilderna av Margot Wallström (se Bourdieu 1999 ovan). Detta kom vi fram till skulle till allt för stor del bygga på förutfattade meningar och rena spekulationer med fördelen då att forskaren tvingas se det som inte framträder (se Sahlin 1999 nedan).

3. Metod

Utifrån vår forskningsfråga kommer vi göra en kritisk diskursanalys på vårt material och valet av metod bygger på vår ursprungliga hypotes om att Margot Wallströms medierepresentation bygger på sedan länge invanda genusstrukturer (se Jarlbro och Winberg ovan). En kritisk diskursanalys kan lyfta fram det dolda budskapet och titta på hur dessa strukturer återskapas, upprätthålls eller motverkas i delar av samhället (Ekström & Larsson 2010:273) som till exempel morgon- och kvällstidningarnas politiska nyhetsförmedling vilka är de områden vi valt att titta närmare på.

3.1 Diskursanalys

Syftet med att göra en diskursanalys på Margot Wallström är att tydliggöra och problematisera de sociala och kulturella strukturer som vi tror att hon är en del av. (Börjesson 2003:19) Att studera diskurser handlar inte bara om att studera vad det är som sägs, utan snarare till största del hur något yttras. Genom att studera varför och hur Margot Wallström omskrivs kan vi tydliggöra på vilket sätt hon utsätts för och är en del av genusstrukturernas makt. Att genomföra en diskursanalys på Margot Wallström innebär bland annat att ta reda på vilka egenskaper hon tillskrivits, i vilka roller hon omnämnts och hur hennes privatliv beskrivits. Eftersom media, som ovan nämnt, medverkar till att skapa allmänhetens världsbild och eftersom de flesta diskurser gör anspråk på att förmedla en bit av verkligheten är det av relevans att ta reda på hur denna verklighet egentligen ser ut. Ingrid Sahlin (1999:88) har formulerat det diskursanalytiska syftet såhär:

“Diskursanalysen gör det möjligt att se det märkvärdiga i något som framstår som naturligt. Ingen text kan uttrycka allt utan vilar på en rad outtalade förutsättningar, men i en diskursanalys läser man inte texterna för att undersöka vad författaren vill säga, utan man granskar dem för att undersöka vad de underförstår, omöjliggör, respektive implicerar.”

För att genomföra vår analys har vi arbetat utifrån de tre teman som vi presenterat och definierat ovan; *Mannens favorit*, *Den självtänkande kvinnan* och *Politiker och Mamma*. Till en början övervägde vi att inkludera ett tema som berör utseende, men under vår inläsning av materialet insåg vi snart att utseende inte alls spelar en särskilt stor roll i mediebilderna av Margot Wallström. Vi valde då att endast göra frågan om utseende en del av det tema där kvinnan ses som speciell och som *Mannens favorit*. Utifrån dessa tre teman och den teoretiska grund vi presenterat ovan har vi tagit fram ett analyschema¹³ som vi genomfört alla våra analyser utifrån.

---

¹³ Se appendix

3.2 Material

Vi har gjort fyra nedslag under Margot Wallströms tid som politiker. Dessa nedslag har vi gjort med anledning av förändringar eller händelser i hennes karriär, med början i den första ministerposten, kulturminister 1994. Därefter går vi vidare till 1998, när hon i anslutning till riksdagsvalet hoppade av sin dåvarande roll som socialminister. Vi kommer även kolla på när hon blev vald till EU-kommissionär 1999 och nu senast på hennes roll som Sveriges utrikesminister i samband med konflikten med Saudiarabien¹⁴. För att hitta vårt material har vi använt oss av mediearkivet Retriever. Där har vi hittat alla de artiklar vi har tittat på, förutom artikeln från Svenska Dagbladet 1994. Svenska Dagbladet anslöt sig inte till Retriever förrän 1995, så allt material innan dess har vi fått leta upp i mikrofilmarkivet på Samhällsvetenskapliga biblioteket vid Göteborgs Universitet. I Retriever har vi använt oss av sökorden “margot wallström” för att hitta artiklar skrivna om henne. När vi definierat vår urvalsram och vilka tidsperioder vi skulle begränsa oss till gjorde vi även sökningar på bara “margot” respektive “wallström”, samt “margot” and “wallström”. Vi har inte sökt på de titlar hon haft under sin karriär. Detta har gett oss ett resultat på totalt 268 träffar.

1994-09-19 - 1994-10-12, *Margot Wallström blir kulturminister*: 32 träffar

1998-09-19 - 1998-10-12, *Margot Wallström lämnar regeringen*: 95 träffar

1999-07-04 - 1999-07-11, *Margot Wallström blir ny EU-kommissionär*: 61 träffar

2015-03-10 - 2015-03-17, *Saudi arabien stoppar Margot Wallströms tal*: 80 träffar

Utöver detta har vi även hittat tre artiklar i Svenska Dagbladet från perioden 1994-09-19 till 1994-10-12. Eftersom vi sökt igenom dessa tidningar manuellt kan vi mycket väl ha missat någon artikel som endast nämner Margot Wallström i förbigående.

3.2.1 Avgränsningar

Vi har gått igenom allt det material som publicerats i de olika tidningarna vid respektive nedslag. Med den begränsade tid och det begränsade utrymme som en C-uppsats innebär har vi fått avgränsa vårt material för att kunna genomföra vår analys. Detta har vi gjort genom att välja ut en text per tidning och händelse, sammanlagt 16 texter, som vi anser vara typiska för rapporteringen kring Margot Wallström just då. Det optimala vore självklart att analysera allt skrivet material under tidsperioderna, men det är ett arbete vi inte har möjlighet att genomföra.

Att vi valt denna avgränsning kan medföra att vi missar vissa delar i rapporteringen, men genom att göra en övergripande läsning av alla de artiklar som skrivits tycker vi ändå att vi kan få fram ett rättvist resultat. Efter denna avgränsning består vårt material alltså av fyra artiklar vardera från Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet, sammanlagt 16 artiklar. Vi tar del av all text som finns i artikeln, vilket innefattar rubrik, ingress, brödtext, bildtext och eventuella faktarutor. Vi kommer inte inkludera bildmaterial i vår analys, då vi endast är intresserade av att ta reda på hur Margot Wallström *beskrivs* i media. Vi kommer inte heller inkludera skribentens kön i vår analys av materialet. Viss

---

¹⁴ Margot Wallström skulle den 9 mars 2015 hålla ett tal under Arabförbundets utrikesministermöte, men stoppades av Saudiarabien i sista stund, då hennes tal innehöll åsikter om hur landet förhåller sig till mänskliga rättigheter.

forskning menar att skribentens kön har inverkan på hur kvinnor omskrivs i media (se Carroll & Schreiber ovan), men då detta inte är vad vi vill undersöka har vi valt att bortse från det. Vår studie är inriktad på förekomsten av genusstrukturer i mediebilderna av kvinnliga politiker och inte på enskilda orsaker till varför mediebilderna ser ut som den gör.

Valet av Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet som urvalsram motiveras med att de är de två största morgon- respektive kvällstidningarna¹⁵ i Sverige just nu. Eftersom det vi vill undersöka är hur genus förmedlas och skapas inom den politiska journalistiken vill vi studera ett nyhetsmedium som når en bred publik. Vi har dock valt bort gratistidningen Metro, trots att den är den överlägset största svenska dagstidningen¹⁶. Anledningen till detta är att vi anser att den befinner sig i något slags gränsland mellan just en dagstidning och ett reklamblad. Det faktum att den är gratis och finns tillgänglig att plocka på sig på stan gör även att det är svårt att veta i vilken utsträckning människor faktiskt läser tidningen. Det kan antas att många bara bläddrar i den för att ha något att göra när de åker buss, snarare än att de faktiskt tar del av innehållet. Att vi valt att studera både morgon- och kvällstidningar beror på att de har relativt skilda tilltal. Då kvällspressen är mer beroende av sensation och att väcka intresse för att sälja sin produkt än vad morgonpressen har, tror vi att vi kommer kunna se skillnader i hur de olika typerna av tidningar omtalar Margot Wallström under hennes karriär.

3.2.2 Ett strategiskt urval

De nedslag i hennes karriär genererade, som vi ser ovan, 268 träffar i mediearkivet. Att analysera alla dessa vore som tidigare nämnt ett allt för omfattande arbete och skulle inte vara möjligt utifrån de förutsättningar vi har. Det vi gjort är att strategiskt välja ut en text per tidning och tidsperiod med ambitionen att välja den text som bäst representerar alla texterna inom samma tidsperiod och tidning.

Det vi gjort är att vi tagit hänsyn till två parametrar eller egenskaper i texterna vilka är: texttyp och innehåll. Med texttyp menar vi helt enkelt vilken typ av journalistiskt material det är mer specifikt handlar det om huruvida det är tyckande eller nyhetsmaterial. Utifrån detta har vi valt en av de vanligare formerna för tidsperioden. Till exempel när Margot Wallströms av Saudiarabien hindrades hålla sitt tal var en vanlig texttyp i media av tyckande karaktär - alltså ledare, krönikor och diverse debattartiklar. Ett annat exempel är att det när Margot Wallström tillträdde som kulturminister och det skrevs mycket rena nyhetsartiklar om händelsen. Vi har också tagit hänsyn till att materialet ska vara en del av redaktionens egna produktion och inte av personer som inte är journalister. Vi anser att etablerade journalister och kända skribenter når en högre nivå av trovärdighet och får ett större genomslag med det de skriver. Detta anser vi öka den externa validiteten när det kommer till den generella medierapporteringen för tidningar runt om i landet.

Nästa steg har varit att titta närmare på innehållet. Vi har tänkt på hur Margot Wallström framställs - positivt eller negativt? Vi har också tittat på i vilken utsträckning texterna handlar om henne som privatperson och hur mycket som handlar om henne som politiker? Innehållets omfattning har också varit viktig, då det materialet som direkt riktat sig till Margot Wallström och gett henne stort utrymme har fått väga lite tyngre för vilken text vi ska välja.

¹⁵ Aftonbladet: 739000 ex. Dagens Nyheter: 702000 ex. Expressen: 669000 ex. Svenska Dagbladet: 370000 ex. (Orvesto 2014)

¹⁶ 1216000 ex. (Orvesto 2014)

Omfattningen har dock endast varit en detalj i urvalsmetoden. I sökandet efter Aftonbladets typiska text under kulturministerskapet insåg vi snart att det som var en typisk text just då var en text där Margot Wallström inte får särskilt mycket utrymme alls.

Det finns givetvis problem med detta tillvägagångssätt då det - trots att det utgår från ett tämligen systematiskt förfarande - bygger till stor del på diskussioner och uppskattningar utifrån detta. För att vara öppna med hur vi tänkt då vi valt ut texterna kommer vi nedan att argumentera för varför vi valt just den texten vi valt.

Under hösten 1994 förekom inte Margot Wallström överlag i särskilt stor utsträckning i media. De artiklar som förekom mest berörde hennes roll som distanspolitiker. De flesta artiklar var relativt korta och ganska få hade ett rent fokus på just Margot Wallström. 1998 års texter fokuserar däremot mer på hennes tveksamhet inför en fortsatt politisk karriär, så detta var vad media rapporterade mest om just då. Under denna period började hon även ses i relation till Göran Persson, något som även detta finns representerat i vårt val av artiklar. I nästa nedslag, 1999, höjs många kritiska röster angående valet av Margot Wallström som ny EU-kommissionär. Texterna innehåller åsikter om hennes EU-politiska okunskap, en fortsatt utforskning av hennes relation till kollegan Göran Persson och det faktum att hon är Göran Perssons "favorit". I de artiklar som skrivits om Margot Wallström under vår sista tidsperiod, det vill säga våren 2015, ligger fokus på hennes mod och mänsklighet. Samtidigt kallas hon oskicklig och okunnig när det kommer till utrikespolitik. Under denna tidsperiod är hon vanligast förekommande i ledartexter, vilket vi har tagit i beaktning i vårt val.

Med allt detta till grund valde vi slutligen ut följande artiklar:

Aftonbladet

1994-10-06, *Med en kvinna på varje sida*

1998-09-26, *Wallströms val: hon hoppar av*

1999-07-06, *Gammeldags gubbnöl mot Wallström*

2015-03-15, *Skillnad på en Carl och en Margot - Vem förstår dig bäst på utrikespolitik?*

Expressen

1994-10-09, *Cyber-Margot regerar med fax*

1998-09-23, *Wallström vill hoppa av - men Persson släpper helst inte sin stjärna*

1999-07-04, *Nu får hon stå i rampljuset*

2015-03-10, *Billig höger kritik mot Wallström*

Dagens Nyheter

1994-10-06, *Ingen vanlig återställare*

1998-10-01, *Problemet Göran Persson*

1999-07-04, *Till Bryssel för omplåstring*

2015-03-15, *Hur många kriser tål svensk utrikespolitik?*

Svenska Dagbladet

1994-10-09, *S förberedde maktövertagande redan i januari*

1998-09-27, *Wallström grunnar på avhopp*

1999-07-04, *Ung veteran Perssons favoritledamot*

2015-03-10, *Wallströms doktrin faller*

3.2.3 Metodens validitet¹⁷ och möjliga slutsatser

Då vi inte tagit hänsyn till fotografier kan vi inte utesluta att vi missat delar som kan ha påverkat helhetsbilden av artiklarna och väsentliga delar av diskursen. Vi har däremot tittat på varenda bildtext och på så sätt minskat risken för missförstånd.

Om vi jämför med de studier som gjorts på mediebilden av kvinnliga politiker har det i vissa fall fokuserats på skandaljournalistik. Då förutsättningarna för vår studie ligger utanför drevet och den obalans i journalistiken som ett drev medför finns det skäl att tänka att befintliga genusstrukturer framkommer i lägre grad. Detta innebär då att vårt resultat i högre grad kan beskriva genusstrukturer och könsroller i mediebilden av politiker generellt.

Vad gäller fallet Margot Wallström är hon delvis ett gynnsamt och ett ogynnsamt kritiskt fall (Esaiasson, Giljam, Oscarsson & Wängnerud 2012:163). Hon på många sätt en kvinna och mamma i offentligheten. Det kan tolkas som att det kommer att finnas framträdande genusstrukturer och könsroller i mediebilden av henne. Men samtidigt så är hon inte en politiker som ifrågasätter ordningen mellan manligt och kvinnligt (se Wendt 2012 ovan). På det sättet minskar risken att hon ska bli kritiserad i medierna (se Jarlbro 2006 ovan).

Hon har heller inte varit partiledare som Mona Sahlin och därför inte stått under en granskning av samma magnitud. Sammantaget anser vi att Margot Wallström och hennes förutsättningar är ogynnsamma för det vi letar efter och därmed kan hon representera hur andra kvinnliga politiker betraktas i media.

3.2.4 Valet av medium

Då vi ser kvällstidningar som en medieplattform där det finns färre gränser för vad en journalist får påstå och skriva om kan vi också anta att könsroller och genusstrukturer i högre grad förekommer där. Morgonpress anser vi är en seriösare medieplattform där professionalitet och objektivitet premieras, vilket därmed gör att resultatet från morgonpress i högre grad kan generaliseras till exempelvis licensfinansierade medier. Med tanke på detta kan vi i högre grad anta att det vi hittar inom morgonpressen är återkommande inom den svenska journalistiken i stort.

Sammanfattningsvis kan vi genom denna typ av studie dra slutsatser om vilka genusstrukturer som påverkar mediebilden av kvinnliga politiker samt se hur genus skapas och upprätthålls i den. Vi kommer också kunna se hur existensen av genus skiljer sig åt från kvälls- till morgonpress. Resultatet från morgonpress tror vi också kan ge en bild av existerande genusstrukturer inom journalistik generellt.

---

¹⁷ För en diskussion om begreppsvaliditet se avsnittet: Analysens teoretiska form.

4. Resultat och analys

Här presenterar vi de iakttagelser vi gjort när vi gått igenom vårt material. Först presenterar vi vårt resultat tidning för tidning för att tydliggöra vad det har skrivits om Margot Wallström i media och för att se de skillnader som finns mellan morgon- och kvällspress. Därefter presenterar vi en sammanfattning av vad vi har hittat i materialet utifrån de teman vi presenterat ovan och diskuterar våra observationer för att kunna se förändringar i hur det har skrivits om henne från hösten 1994 fram till våren 2015.

4.1 Aftonbladet

Margot Wallström var ganska frånvarande i Aftonbladet när hon fick uppdraget som kulturminister. I texten vi tittat på är de *“fnissiga”* och *“bästa väninnorna”* Margareta Winberg och Ines Uusmann i fokus. De båda *“gillar makt”* men är nervösa inför rampljuset och kändisskapet. Margot Wallström är endast med i slutet av texten i en faktaruta om henne. Där framgår det att hon är känd för att *“sedan sonen Jonas dog bara tre dagar gammal prioritera familjen betydligt högre än politiken.”* och att hon nu hoppas kunna *“sköta jobbet`majoriteten av veckans dagar` hemma i Värmland.”* Hon kopplas inte direkt ihop med de andra ministrarna annat än i de generaliseringar om kvinnor som görs samt hur kvinnorna har det inom partiet. Tillsättandet av kulturministerposten tycks inte särskilt anmärkningsvärt trots att de gör stor sak av Ingvar Carlssons varannan damernas-policy¹⁸, vilket är underförstått i rubriken: *“Med en kvinna på varje sida”*. En generell beskrivning av de socialdemokratiska kvinnorna är att de har en bra gemenskap och sammanhållning. Särskilda sammanträden med *“mansförbud!”* förekommer också vissa dagar i regeringen och kvinnorna betraktas lite som en grupp av likasinnade. Kvinnorna är, enligt Ines Uusmann, *känsliga, stöttande* och *otåliga*. Margot Wallströms privatliv kommer fram i listan på samma sätt som för de andra tre ministrarna. Hon är mamma och har en make - Håkan och hon prioriterar familjen sedan hennes son gick bort.

1998 är Margot Wallström politiker, demonstrant för Greenpeace, mamma och har fortfarande en make som heter Håkan. Hon vill - enligt källor - sluta som socialminister ett uppdrag som hon *övertalades* till att anta. Under valkampanjen var hon en av Göran Perssons *“favoriter”* och blev betrodd det tunga politiska uppdraget som varit svårt att kombinera med familjelivet. Tanken var att hon skulle bli en röstmagnet när hon övertalades att ställa upp som parhäst till Göran Persson under valturnén men hamnade i skuggan av honom. Detta gav upphov till spekulationer om att hon skulle bli utbytt mot Mona Sahlin i turnéns slutskede vilket gjorde henne - enligt källor - *ledsen* och fick henne att vilja hoppa av turnén. Hennes *“vacklande”* inställning till politiken har funnits med i hela hennes karriär: hon hoppade av 1985 för att bilda familj, lever ett politiskt aktivt liv även i det privata där hon varit intresserad av Greenpeace på 80-talet och var motdemonstrant till Frankrikes kärnvapenprovsprängningar under tiden som kulturminister. Nu igen funderar hon på vad som är viktigast i livet: politiken eller andra saker - som sin familj.

---

¹⁸ Varannan damernas är en princip som Socialdemokraterna sedan 1994 strävat efter att tillämpa på alla platser där partiet finns representerat. I praktiken innebär det att socialdemokraterna ska representeras av lika många kvinnor som män.

Ett år senare utnämns Margot Wallström till EU-kommissionär. Hon är den moderna politikern som lyckats värna om sin rätt till familjelivet. Hon går sin egen väg. Hon kommer bli en frisk fläkt i EUs föråldrade och gubbiga ledarstil som gör unionen till något som folk inte förstår sig på. Margot Wallström kommer med sin folkliga stil och sin nya "typ av" ledarstil som präglas av "dialog", "eftertanke" och "vardagsförankring" förenat med djupa politiska kunskaper och lång erfarenhet råda bot på detta. Hon är ingen "gammeldags gubbknöl" utan en ersättare och en frisk fläkt. Hennes motståndare, som är "de stora grabbarna," dömer ut henne som "för tunn" och att hon tillsatts av populistiska skäl, utan hänsyn till erfarenhet. Men texten lyfter hennes fördelar - att hon är inte en anonym byråkrat eller en föråldrad gubbe. Carl Bildt, som är "den som är mest missnöjd" är hennes raka motsats.

Under våren 2015 är Margot Wallström ett internationellt föredöme som fått utstå en "mosamargot"-storm. Hon som vågar stå på sig är inte svag eller mjuk hon är tuff. Hon får enligt texten motstå kritik för att hon är kvinnan eller som texten uttrycker det, för att hon inte är en "Carl"¹⁹ utan en "Margot". Kritikerna har målat upp en bild av henne som den godhjärtade idealisten med "vänliga guldbruna ögon". En "känslomässig tant" som inte förstår sig på diplomatin i den hårda politiska världen. Men i texten framställs hon istället som en modig och stark politiker som vågar säga vad hon tycker - ett föredöme. Skribenten backar upp sina argument med citat från Washington Post, The Guardian och Amerikanska Bloomberg som hyllar hennes uttalanden. Hon omnämns som hård och stark som lyckats inhysa rädsla och respekt i Saudiarabien och inte låtit sig böjas av direktörerna i näringslivet.

4.2 Dagens Nyheter

En modig och kvinnlig självtänkare gör entré som kulturminister. Hennes kunskaper inom kultur anses små men samtidigt likställs hon med sin företrädare Birgit Friggebo. Hon är undantaget i Ingvar Carlssons ministerskara och det "osäkraste kortet men kanske också det starkaste" som med sitt goda omdöme kommer att utmana och motverka "gubbförtryck". Det är en tid av förändring inom partiet där hennes integritet, rörlighet och nya politikerprofil passar bra.

1998 diskuterar Dagens Nyheter hennes eventuella avhopp. Hennes politik är öppen, prövande och eftertänksam. Hon behövs inom partiet inte minst för att Göran Persson är ett stort problem för partiet och han anklagas för att ha bidragit till en "bredflabbande bossmentalitet" och "uppblåsthet" inom partiet. Margot Wallström är, likt Mona Sahlin, *antiauktoritär*. En egenskap som behövs i regeringen. Frågan om varför hon hoppar av lyfts indirekt: är det för att hon saknar Värmland eller är det för att Göran Persson skrämt iväg henne?

Margot Wallström har året därpå fått uppdraget att bli EU-kommissionär. Hon har förmågan att kommunicera med vanligt folk, är "ödmjuk" och har en "folklig framtoning". Hon är begåvad på det sättet att hon når fram. Men det räcker inte till när det kommer till uppdraget som EU-kommissionär för hon har inte de kunskaper som krävs och det finns flera bättre lämpade för uppdraget. Detta beslut är bara ett sätt att från socialdemokraternas sida plåstra om Margot Wallström efter en valkampanj där hon överskuggades av Göran Persson. Hon är

---

¹⁹ Hennes företrädare på utrikesministerposten, Carl Bildt.

också begränsad i språk och har inget politiskt specialområde - 20 års erfarenhet av politiken är en bra bas men det räcker inte till. Göran Persson benämnde henne som en ung veteran och en ”*all-round politiker*” med bred internationell erfarenhet. Men EU är inte detsamma som någon svensk folkvald församling, där krävs det mer än ”*hygglighet*”, mer pondus än ödmjukhet. Margot Wallström hoppas få portföljen för miljöfrågor.

Under våren 2015 är Margot Wallström ”*oskicklig*”. Hennes agerande skapar diplomatiska kriser som får ambassadörer att åka hem och nationer att förbjuda henne att tala. Med hennes oskicklighet till grund omnämns hon som en kulturminister som ”*frilansar som utrikesminister*” vilket syftar till hennes ”*halvprivata*” deltagande i demonstrationerna mot Frankrikes kärnvapenprovsprängningar 1994. Detta solospel är också ett tecken på ”*falskt oberoende*” som nation, eftersom vi ingår i ett utrikespolitiskt samarbete med EU. Exemplet visar också på Margot Wallströms impulsiva sidor. Texten talar inte emot hennes värderingar och åsikter men menar att det är ett oskickligt agerande för en utrikesminister, där de tuffaste ordvalen borde sparas tills de verkligen behövs. Idag är Sveriges röst hes och utrikesdepartementets diplomater jobbar hårt för att släta över hennes misstag. Hon tvingas också hantera kriser istället för att kunna driva egna frågor.

4.3 Expressen

Margot Wallström har i tidningen Expressen gått från att vara småbarnsmamma till politiker. Hon har även gjort resan från ”*ärlig och öppen*” till att vara ”*hård och beslutsam*”. I början av hennes karriär beskrevs hon som en velig, familjeinriktad person som inte var säker på om eller hur hon skulle fortsätta sitt politiska uppdrag. Under sitt uppdrag som kulturminister skötte hon delar av sitt jobb från sin hemstad Karlstad, något som beskrevs som en historisk milstolpe. Margot Wallström ansågs vara en politisk pionjär och var omtyckt både bland svenska folket och i media. Det var dock inte hennes politiska kompetens som var i fokus och som låg till grund för den positiva inställning som fanns till henne, utan snarare att hon uppfattades som en bra människa. 1994 ställdes frågan om hon var rätt person för en ministerpost om hon inte var villig att gå helhjärtat in i uppgiften.

Efter riksdagsvalet 1998 var fortfarande privatpersonen Margot Wallström i fokus, trots att hon varit ett av Socialdemokraternas vallokotiv²⁰ tillsammans med partiledaren Göran Persson under valkampanjen. Hon var fortfarande osäker och obeslutsam när det gällde ett eventuellt fortsatt regeringsuppdrag som socialminister. Trots denna osäkerhet har hon lojalt stått vid Göran Perssons sida. Här omnämns hon även som en av Göran Perssons ”*favoriter*” och som en av ”*Socialdemokraternas få lysande stjärnor*”. Men att vara Göran Perssons stjärna och favorit innebär dock inte att relationen dem emellan är enkel. Expressen skriver att Göran Persson under valkampanjen gång på gång ”*kört över*” sin kollega och verkat helt ointresserad av vad hon haft att säga, medan han andra gånger bemött henne med ”*valrörelsens varmaste kram*” och att de två utgjort en stark gemenskap. Att Margot Wallström stått ut med detta beskrivs som starkt. Tveksamheten till hennes kompetens verkar ha minskat och nu sägs det att det vore ett hårt slag för partiet om hon valde att lämna dem. Det finns dock kvar antydningar om att hon inte är rätt person att ha en ministerpost om hon inte är villig att satsa helt på karriären. Arbetet som socialminister är tyngre än det som kulturminister och det är tveksamt om det ens är möjligt att hon kan sköta sina politiska

---

²⁰ Person som i valrörelsen anses kunna dra många röster till sitt parti.

uppgifter på distans från sin hemstad Karlstad i den utsträckning som hon själv önskar. Margot Wallström verkar fortfarande ses som mamma i första hand.

1999 har dock hennes roll förändrats. Som nyutnämnd EU-kommissionär ses hon som politikern Margot Wallström, snarare än i sin privata roll. Här har även inställningen till henne förändrats. Från att ha varit den omtyckta stjärna hon beskrivits som tidigare, är hon nu gnällig, okunnig och uppmärksamhetskrävande. Hon har aldrig visat tecken på att vara det minsta beslutsam i sin roll som politiker och inte heller har hon framstått som särskilt uthållig i sitt arbete. Artikeln beskriver hur Margot Wallström äntligen får "*stå i rampljuset*" och få den uppmärksamhet som hon törstat efter så länge. Hon uppges ha beklagat sig över att allt ljus fallit på Göran Persson under valrörelsen 1998 och lämnade därefter "*sårad*" och "*bitter*" den svenska politiken. Men när Göran Persson "*lockar*" på henne kommer hon springandes tillbaka som om ingenting har hänt. Valet av Margot Wallström som EU-kommissionär blir starkt ifrågasatt. Hon kommer förmodligen få ansvaret för EU:s miljöportfölj, trots att hennes kunskap om miljöfrågor är väldigt låg. Frågan är hur hon ska sköta ett arbete som hon inte har kompetens nog att klara av. Valet av Margot Wallström som EU-kommissionär kommer sänka Sveriges redan låga inflytande över EU ytterligare. Det finns enligt artikeln knappt en enda rimlig anledning till att Göran Persson skulle välja Margot Wallström för jobbet, förutom att han skulle ha dåligt samvete över hur han betedde sig mot henne under valkampanjen ett år tidigare. Hennes privatliv omnämns nu bara i en faktaruta.

Som utrikesminister i samband med konflikten med Saudiarabien har Margot Wallström tagit ytterligare ett steg från att vara mamma och fru och ses bara i sin politiska roll. Hon är hård, beslutsam och modig. Att hon står upp för mänskliga rättigheter och kallar Saudiarabiens straffsystem för medeltida visar på att hon är en god medmänniska och att hon vill utnyttja sin position till att göra gott. Hon visar också på stort mod som vågar ställa sig mot Saudiarabien. Margot Wallström beskrivs ha förstått vad det innebär att vara diplomat. Hon prioriterar inte att behålla god stämning, utan bemöter problem genom att prata om dem. Det är inget fel på hennes empatiska förmåga. Dock är hennes kunskap om utrikespolitik inte så god som den borde vara. Margot Wallström har redan förstört relationen med Israel genom att vara drivande i frågan att erkänna staten Palestina och nu försämrar hon Sveriges relation till hela arabvärlden genom att anklaga ett av deras länder att bryta mot de mänskliga rättigheterna. Frågan som uppstår är om Margot Wallströms agerande i längden är positivt eller negativt. Sverige kanske mår bättre utan relationer till länder som behandlar sina invånare illa.

4.4 Svenska Dagbladet

Margot Wallström förekommer inte alls mycket i rapporteringen från den här tiden. Svenska Dagbladet nämner henne i korthet när Allan Larsson uttalar sig om att det var han som övertalade henne att tacka ja till kulturministerposten.

Efter valet 1998 är Margot Wallström fortfarande obeslutsam om sin politiska framtid. Vill hon satsa på politiken eller tillbringa tid med sina två söner och man hemma i Värmland? Hon är småbarnsmamma och fru, men samtidigt ett "*stjärnskott*" i riksdagen. Hon har redan haft en lång politisk karriär och satt i riksdagen redan som 25-åring. 1994 fick hon jobbet som kulturminister i Ingvar Carlssons regering, men sitter sedan 1996 som socialminister. Under den nyligen avslutande valkampanjen har hon, tillsammans med partiledare Göran Persson, varit Socialdemokraternas stora *vallokotiv* och dragplåster, trots att hon känt sig tveksam

till en fortsatt politisk karriär. Hon beskrivs ta ett steg i taget och ska inom kort lämna ett besked om hennes framtid i regeringen. Göran Persson har under valkampanjen inte verkat särskilt intresserad av vad hans parhäst Margot Wallström haft att säga.

Mindre än ett år senare kallas dock Margot Wallström för Göran Perssons "*favoritedamot*" och väljs ut till Sveriges nästa EU-kommissionär. Konflikterna och spänningarna mellan dem sedan tidigare verkar som bortblåsta och de två skojar sinsemellan. Socialdemokraterna tillämpar sin princip, "*varannan damernas*", vilket har lett till att det är en kvinna som fått uppgiften. Trots sin relativt unga ålder beskrivs Margot Wallström ha en bred politisk erfarenhet och är så pass "*all-round*" att hon skulle klara av vilken uppgift som helst i EU-kommissionen. Det lutar åt att hon kommer få ansvaret för EU:s miljöportfölj. Förutom ett, enligt egen utsago, "*intresse*" för miljöfrågor så har hon ingen dokumenterad erfarenhet av just miljöpolitik, något som dock inte verkar bekymra någon. De tidigare problemen Margot Wallström haft med att inte vilja tillbringa så mycket tid borta från sin familj har de löst genom att familjen helt enkelt ska flytta med henne ner till Bryssel. Familjen är ett sammansvetsat gäng efter ett halvårs vistelse på Sri Lanka.

I samband med saudiarabienkonflikten 2015 verkar Margot Wallström ha blivit politiker, snarare än mamma. Hon är "*utstuderande*" och tänker noga igenom sina handlingar och yttranden för att de ska få den verkan hon vill. Hon visar prov på stor medmänsklighet när hon tar avstånd från de "*medeltida*" straffmetoder som används i Saudiarabien och är både modig och bestämd när det kommer till att göra rätt. Lika bestämd som hon varit i frågan om mänskliga rättigheter har hon varit drivande i frågan om Sveriges erkännande av Palestina. Dock anses hon inte ha den kunskap om utrikespolitik som krävs för att kunna göra ett bra jobb. Hennes agerande och uttalanden bedöms förstöra relationer till andra nationer, snarare än främja dem.

4.5 Beskrivande ord

För att förtydliga hur Margot Wallström beskrivits under sin karriär har vi sammanställt alla de beskrivande ord som media använt för att ge en bild av henne.

1994: mamma, prioriterar familjen, modig, självtänkare, rörlig, har gott omdöme, skarp, säregen, mån om sin integritet, pionjär, ärlig, öppen, god lyssnare, eftertänksam, intelligent, självständig, ung, god, uppskattad, halvprivat.

1998: bestämd, mamma, fru, överkörd, ledsen, vacklande, familjeinriktad, engagerad, hemlängtande, öppen, prövande, eftertänksam, behövd, lojal, fundersam, osäker, uppskattad.

1999: tunn, väljer sin egen väg, kommunikativ, eftertänksamhet, vardagsförankrad, familjeinriktad, Carl Bildts raka motsats, nationellt och internationellt erfaren, ung veteran, duktig, all-round, begåvad, vanlig, folklig, hölj i dunkel, talangfull, bristande språkkunskaper, saknar politisk nisch, tilltufsad, inkompetent, olämplig, ödmjuk, lugn, fri från skuld, överkörd, sårad, dåligt påläst, saknar vassa armbågar, outhållig, ovilja att ta för sig, gnällig, uppmärksamhetskrävande, bitter, sann socialdemokrat, kvinna, rätt, utvilad, familjeinriktad.

2015: skapar kriser, mänsklig, prioriterar fel, oskicklig, “kulturminister som frilansar som utrikesminister”, oförsiktig, drivande, kritiserande, förnedrad, diplomat, medlare, okunnig, godhjärtad, idealist, vänliga guldbruna ögon, oförstående, känslomässig, tant, tuff, ett föredöme, modig.

4.6 Skillnader mellan morgon- och kvällspress

Vi har noterat skillnader i hur morgon- respektive kvällspress omnämner, beskriver och behandlar Margot Wallström. Det är dock små skillnader i hur Aftonbladet och Expressen förhåller sig till henne, på samma sätt som det är små skillnader i hur Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet skriver om henne. Vi har också noterat skillnader i hur hon figurerat i media över tid och i vilka roller hon har porträtterats under sin politiska karriär.

I kvällstidningarnas tabloidiserade och sensationella värld har Margot Wallströms personlighet varit mer närvarande. Aftonbladet och Expressen har i större utsträckning beskrivit hennes person än vad Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet gjort. Kvällspressen är även mer personlig i sitt tilltal när de skriver om henne, vilket också förmodligen har sin grund i tabloidiseringen och behovet att sälja sin produkt på ett sätt som morgonpress ofta inte behöver. Margot Wallströms omnämns oftare som bara “Margot” och ibland nästan som en kompis till skribenterna på Aftonbladet och Expressen. Expressen gör sig till och med roliga över henne vid ett tillfälle och benämner henne som “Cyber-Margot”.

Kvällstidningarna tar sig också större friheter när det kommer till att beskriva Margot Wallström. Det förekommer betydligt fler adjektiv i texterna som kommer från kvällstidningarna. I dessa beskrivningar av hennes person finns också fler värderande partier än vad vi ser i morgontidningarna. Aftonbladet och Expressen verkar inte vara lika måna om att behålla en neutralitet emot henne. Det spekuleras och dras egna slutsatser med jämna mellanrum. Det är exempelvis endast i kvällspressen som Margot Wallströms känslor omnämns, något som är rena spekulationer och gissningar från tidningarnas sida. Det tyngsta belegg de har för påståenden av detta slag kommer oftast från “*en källa*”. Aftonbladet är den kvällstidning som utmärker sig mest med denna typ av spekulationer och otydliga information, även om Expressen inte ligger anmärkningsvärt efter.

Medan spektrat för positiva och negativa åsikter och yttranden om Margot Wallström är bredare i kvällstidningarna, så är Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i större utsträckning mer kritiska till henne. Detta skulle kunna bero på att de försöker ha en mer neutral hållning mot politiker överlag, snarare än att det endast är i fallet Margot Wallström som de är ifrågasättande. Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet håller ofta en linje när de rapporterar och växlar inte i åsikt och beskrivningar på samma sätt som kvällspressen. I kvällstidningarna är det inte omöjligt att en mycket kritisk artikel nästföljande dag följs upp med en mycket positiv artikel. Det är också oftare som Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets rapportering liknar varandra, än vad Aftonbladets och Expressens gör.

5. Tematiskt resultat och diskussion

Här nedan kommer vi presentera de resultat vi hittat utifrån de teman vi etablerat tidigare. Vi kommer i samband med dessa observationer också diskutera vårt resultat, även detta utifrån vår tematiska indelning.

5.1 Margot Wallström som mannens favorit

Diskussionerna som förekommit om Margot Wallströms oklara politiska framtid har, med få undantag, utgått från vad hon *själv* vill göra framöver och vad *hon* ska bestämma sig för. Sina tvekanden till trots har hon genom sin karriär setts som stark och självständig. Hon omnämns som ett av de osäkra korten i Ingvar Carlssons ministerskara 1994, men hon ses också som den som kan överraska. Hon är kompetent som sin föregångare på kulturministerposten men hennes relationer till sina kollegor tas inte upp mer än så. Hon ses som en politiker som står på egna ben och värnar om sitt privatliv. Den enda gången hon till viss del verkar ha följt någon annans pipa var under valrörelsen 1998 då hon *“accepterade”* att bli ett av Socialdemokraternas vallokotiv. Accepterandet att ta på sig rollen som vallokotiv antyder att hon, sin motvilja till trots, återigen tog ett självständigt beslut.

Det är inte förrän under valrörelsen 1998 som Margot Wallströms relationer blir synliga. Medierna fokuserar då allt mer på hennes relation till kollegan Göran Persson som är hennes chef och *“parhäst”*. Deras relation verkar mångbottnad och kluven. På ett sätt verkar han helt ointresserad av henne och har betett sig respektlöst under deras gemensamma arbete som vallokotiv och han kanske är orsaken till att Margot Wallström vill hoppa av, vägar Dagens Nyheter fråga sig. En annan sida av det visar att hon är Göran Perssons favorit och att han bakom kulisserna omfamnar henne vänligt. I Aftonbladet är Margot Wallströms tillvaro svår. Hon framträder här som en sårad människa då hon sägs ha blivit *“väldigt ledsen”* av spekulationerna om att hon kunde blivit utbytt i slutet av valkampanjen. *“Hon ville inte resa mer med Persson”*, lyder en av mellanrubrikerna och Margot Wallström har den senaste tiden bara kunnat jobba hemifrån en dag i veckan, till skillnad från två dagar tidigare, och jobbet som vallokotiv satte henne i skuggan av sin kollega Göran Persson.

Särskilt tydligt blir deras komplicerade relation i Expressens rapportering. *“[...]vill hoppa av - men Persson släpper helst inte sin stjärna”*. Margot Wallström får i media kontrastera Göran Perssons buffliga stil och deras relation påminner om kvinnliga och manliga arketyper. Den tuffa och hårda mannen som sänker sina vingar över den svaga kvinnan. Han för och hon följer. Han bossar och hon för dialog. Han är rationell och hon är känslostyrd (se Wendt 2012 ovan).

Deras relation växer sig sedan starkare. Stämningen är skämtsam och vänskaplig då Göran Persson under presskonferensen där Margot Wallström tillkännages som ny EU-kommissionär 1999 berättar hur kompetent och väl lämpad hon är för uppdraget. De båda morgontidningarna är dock överens om att detta verkar handla om dåligt samvete och kompensation för Göran Perssons buffliga beteende under valkampanjen. Margot är motsatsen till Carl Bildt och uppenbart inte kompetent nog på EU-nivå, det måste handla om

något inom partiet som gör att hon får uppdraget, som hennes relation till Göran Persson (se Wendt 2012, Jarlbro 2006 ovan).

Detta fokus på deras relation tar allt fokus från Margot Wallströms kompetens under denna tidsperiod och hon blev då en känslövsare i behov av bekräftelse. I och med detta beskrivs hennes känsloliv för första, och hittills sista, gången. Göran Persson ska ha gjort Margot Wallström både *ledsen*, *sårad* och *bitter*, något som till slut fick henne att lämna regeringen.

I mars 2015 är allas relation till Margot Wallström polariserade; stöttande och hedrande eller utdömande och kritiserande. Hon är en efterträdare till Carl Bildt och står under Stefan Löfvens ledarskap. Hon beskrivs som en oskicklig och impulsiv fritidsaktivist som ställs i motsats till Carl Bildt. Relationen mellan Margot Wallström och Carl Bildt förekommer som jämförelser dem emellan, snarare än en ömsesidig relation liknande den hon beskrivits ha med Göran Persson. Hon och hennes okunnighet om utrikespolitik beskrivs som Carl Bildts direkta motsats, vilket i förlängningen innebär att hon anses vara sämre lämpad för jobbet som utrikesminister. Jämförelsen mellan Margot Wallström och Carl Bildt påminner, precis som i relationen till Göran Persson, om könsstereotypa karaktärer. Margot Wallström är känslöstyrd och idealistisk medan Carl Bildt är rationell och pragmatisk. Trots detta konstaterar både Carl Bildt och Fredrik Reinfeldt att hon är ett föredöme. Internationella tidningar som The Guardian och Washington Post har uppmärksammat hennes mod, och den kritik som hon får handlar om könsdiskriminering.

Genom relationerna till sina manliga kollegor blir Margot Wallström mindre; den lägre stående och den svagare av de två, vilket därmed går i linje med den könsmaktsordning som Bourdieu (se ovan) skriver om. Diskussionen om det symboliska våldet mot kvinnor är också intressant i detta fall eftersom all den kritik Margot Wallström får utstå står i förhållande till hennes kollegor och den socialt konstruerade ordningen som ställer könen mot varandra. Hennes långa erfarenhet är inte tillräcklig och hennes politiska stil - "*den självtänkande kvinnan*", "*antiauktoritär*", "*talar så alla förstår*" är ömsom revolutionerande och ömsom bristfällig på den politiska scenen.

Man kan också fråga sig hur Margot Wallström i många lägen hade blivit bemött om hon varit man. Hade det exempelvis varit möjligt för henne att som utrikesminister vara involverad i något som liknade Carl Bildts inblandning i Lundin Petroleum 2010²¹, eller i den planerade vapenfabriken i diktatoriska Sudan, och ändå få fortsätta sitt uppdrag? Med tanke på den kritik som hon fått utstå i samband med både tillsättningen som EU-kommissionär och nu senast i konflikten med Saudiarabien verkar det föga troligt.

5.2 Margot Wallström som självtänkande kvinna

Margot Wallström började sin karriär som en familjeinriktad mamma som inte alls var säker på en fortsatt politisk karriär. Hon var omtyckt bland både sina partikollegor och bland allmänheten. Hon målas upp som en politiker med en speciell begåvning. Likt Mona Sahlin är hon antiauktoritär och har förmågan att tala så alla förstår. Hon beskrivs ofta med mjuka ord som: öppen, eftertänksam, ärlig, modern, empatisk, folklig. Det är de mjuka beskrivningarna

---

²¹ Carl Bildt satt i styrelsen för oljebolaget Lundin Petroleum, tidigare Lundin Oli, mellan 2000 och 2006. Bolaget verkade i krigsdrabbade områden i Etiopien och Sudan, något som sågs som både oetiskt och olämpligt för en svensk minister att ha varit inblandad i. Det har antytts att Carl Bildt bidragit till att genomföra tillstånd för oljeborrning som skulle gynna honom själv.

som kännetecknar hennes person. Men trots denna speciella begåvning fanns det en tveksamhet i media mot hennes kompetens som politiker, just eftersom hon hade en vacklande karriärsambition.

En intressant iakttagelse är också att hon är en *“kvinnlig självtänkare”*. Inte endast en självtänkare, då det faktum att hon är kvinna är betydande. Det kan vara så att det är betydande för att den politiska världen är manligt betingad och att i egenskap av kvinna är hon något annorlunda. Det kan också sägas att hennes kvinnlighet bär på speciella egenskaper som behövs för att förändra den politiska världen. *“Förändringen”* som sker inom partiet behöver Margot Wallström, inte bara för att hon är en skarp självtänkare utan för att hon är en skarp och kvinnlig självtänkare - hennes kvinnlighet betraktas som en betydande egenskap.

Fram till det att hon lämnade regeringen 1998 hade rapporteringen i media ett fokus på just denna konflikt och frågade sig om hon verkligen var rätt person för jobbet. 1999 var hon fortfarande till viss del mamma, men i första hand politiker. Även om man inte direkt kallar Margot Wallström en kvinnlig politiker, så är hon på många sätt en trogen förälder och hustru som alltid värnat om sitt privatliv. I början av sin karriär sågs hon som något av en pionjär och en utstickare i regeringen. Det faktum att hon kombinerade familjelivet med politiken och skötte delar av sitt uppdrag på distans var nyskapande och fick stor uppmärksamhet i media. Hon gick sin egen väg och lät ingen annan ta beslut åt henne. Margot Wallström var som Expressen sammanfattar det: *“en person som inte går i någons ledband”* och hennes prioriteringar kan sammanfattas med hennes svar på Aftonbladets fråga om vad hon är stoltast över: *“min familj”*.

Under 1999 skiljer sig också rapporteringen om henne åt från tidning till tidning. Hon beskrivs både som en kunnig och kompetent politiker, men samtidigt som en person som inte har de egenskaper eller den kunskap som krävs för att utföra ett gott politiskt arbete i EU. Hennes person och stil är framträdande i många av texterna vilket blir intressant med tanke på de den intimisering som iakttagits inom den politiken (se Wendt 2012 ovan). I synnerhet med tanke på den kritik som ibland riktas emot henne: hon är inte påläst, hon kan inte armbåga sig fram, hon är sårbar, hennes ambition är inte genuin (*“Nu får hon sin chans till ljuset”*), hon är på många sätt ingen riktig politiker, men desto mer en person.

En intressant detalj är också det faktum att Margot Wallström besitter en egenskap som Göran Persson inte lyckats utnyttja. EU-presidenten Romano Prodi behöver kvinnor i sin kommission vilket hade kunnat ge Sverige vilken portfölj vi velat ha. Det är märkligt att en politiker med 20 års erfarenhet av politik ifrågasätts på det här sättet och vars styrka i realiteten är det faktum att EU-kommissionen har brist på kvinnor. Den oberoende och starka kvinnan som tog hela Rosenbad till Karlstad är plötsligt som förbytt och här framträder en handelsvara på den politiska arenan som kommer springandes när Göran Persson lockar på henne.

Även när det gäller medias bevakning av Margot Wallström under våren 2015 har åsikterna skiljt sig åt. Nu omnämns hon inte alls längre i sin privata roll, utan endast som politiker. Hennes hårdare sida har vuxit i takt med hennes karriär och 2015 beskrivs hon som *hård, beslutsam, utstuderande, tuff, erfaren*, en person som *går sin egen väg* och som *har mycket integritet*. Från att ha omnämnts som en mjuk person med familjefokus är hon nu en hård och bestämd utrikesminister.

Hur väl lämpad hon är för sitt politiska uppdrag är dock fortfarande en aktuell fråga och den självständighet som Margot Wallström uppvisat kan på många sätt tillskrivas hennes roll som mamma. Vår tolkning av detta - mot det faktum att Margot Wallströms roll som förälder och hustru är starkt befäst i hennes offentliga roll som politiker - bygger på idén om diskursiv makt. Makt inte är något man "har" utan något som "utövas" i relationer till andra genom de diskurser man verkar inom (se Gauntlett ovan).

Trots att hon innehaft flera tunga ministerposter i Sverige och under en längre tid varit EU-kommissionär, så har tvivlen kring Margot Wallström aldrig upphört. Hennes roll som politiker må ha blivit tydligare med tiden, men inte utan att hon med jämna mellanrum får sin kompetens ifrågasatt. Kan det vara så att hennes roll som stark mamma innebär att hon i större utsträckning ifrågasätts som politiker och att det till viss del ligger till grund för beskrivningen av henne som otillräcklig och impulsiv? Eller ger detta henne mer trovärdighet inom politiken? Att hon i egenskap av mamma kan välja att lämna politiken i en handvändning, eller plötsligt flytta hela sitt regeringsarbete till sin hemort tyder på beslutsamhet och hängivenhet, egenskaper som kan tänkas vara attraktiva på den politiska scenen.

5.3 Margot Wallström som politiker och mamma

Margot Wallströms privatliv tar ganska stor plats i media, framför allt i kvällspressen. Ett tidigt exempel är Expressens text om henne från 1994 med rubriken "*Cyber-Margot regerar med fax*". Textens kärna är att Margot Wallström tar kvinnans ställning inom politiken till en ny nivå. Hon är en "*kulturminister med småbarn som tänker regera hemifrån*" och går till historien som vår första "*fjärrminister*". Hon är med andra ord en pionjär i bemärkelsen - en stark mamma som för politiken från hemmaplan. Texten kan läsas som att hon i första hand är mamman Margot Wallström och att det är den viktiga knytpunkten för vad hennes speciella roll inom politiken är. Hon är bosatt med sina två söner och sin man på Hammarö utanför Karlstad och den tid hon måste spendera på sitt arbete i Stockholm är fylld av längtan till Värmland.

Under samma tid skriver Aftonbladet om Socialdemokraternas nya kvinnor under rubriken "*Med en kvinna på varje sida*". Margot Wallström är inte huvudrollen i texten utan befinner sig i periferin av de "*fnissiga*" väninnorna Margareta Winberg och Ines Uusmann²². Även då framställs hon som en stark mamma, trots hennes väninnor som impulsivt pratar om nervositet och hur mycket de båda "*gillar makt*". De är två ministrar från den jämställda regeringen och de omnämns som "*tjejerna*" trots att de är vuxna kvinnor. De träffas varje onsdag under mansförbud. En metod som kan användas för att tydliggöra skillnaden i hur kvinnor och män framställs är att helt enkelt byta ut könsmarkeringarna tjej mot kille. Sånär lyder då meningen: *Varje onsdag morgon träffas killarna (kvinnoförbud!) för att diskutera igenom läget*. Det är tydligt hur detta uttalande plötsligt förminskar detta antagligen väldigt genomtänka möte, till något som skulle kunna ske i klubbhuset på förskolan (utan förskolelärarna!).

Margot Wallström befinner sig i en faktaruta i slutet av texten och är således skonad från den i övrigt sexistiska texten. Den information som framkommer om henne är starkt kopplad till

---

²² Margareta Winberg, dåvarande jordbruksminister. Ingrid Uusmann, dåvarande kommunikationsminister.

hennes mammaroll. Ska vi göra jämförelser med hur hennes kollegor framställs så är hon inte nervös eller spontan och hon är också den enda som duckar på frågan om hennes “*värsta tavla?*” och hon är mest känd för att “[...]prioritera familjen betydligt högre än politiken”.

I Dagens Nyheter under samma tid är hennes mammaroll inte explicit närvarande. Den enda kopplingen till hennes prioritering av familjelivet hittar vi i meningen “[D]et känns frisk att en skarp och säregen person som relativiserar yrkespolitiken fått hand om kulturen.” Att hon relativiserat politiken kan syfta till hennes - enligt Aftonbladet - välkända inställning till familjen som första prioritet, samt att hon är den första ministern som jobbar hemifrån.

Fram till det att hon hoppar av sitt ministeruppdrag i samband med valet 1998 beskrivs Margot Wallström i första hand som mamma och är mycket mån om att få tillbringa mycket tid med sin familj. Frågan om Margot Wallströms självständighet och styrka är kopplad till synen på henne som förälder kan göra sig tydlig i andra exempel. I samband med detta avhopp från sitt politiska uppdrag kan vi se hur media värderar hennes prioriteringar av familjen. Detta vill vi jämföra med de studier som gjorts på Mona Sahlins mediebild under Tobleroneaffären. Forskare uppmärksammar ett fokus på Mona Sahlins roll som mamma och att detta fokus också tilltar i takt med mediedrevets expansion. Hennes mammaroll användes ambivalent i medierna för att å ena sidan visa medlidande och å andra sidan döma ut henne (se Hammarlin, Jarlbro ovan). Detta yttrar sig på det sättet att man i tvära kast antingen kritiserar det faktum att hon tvingas försvara sitt privatliv när hon är politiker och att i nästa stund kritisera henne för att försumma sina barn. Den underliggande konflikten bedöms vara två oförenliga områden – politik och familj. Föräldraskapet blev på det sättet ett mätinstrument för hur pålitlig hon var som politiker.

Både media och Margot Wallström själv är tydliga med att familjen är hennes högsta prioritet, vilket blir som allra tydligast i och med att hon till slut bestämmer sig för att faktiskt flytta hem på heltid och lämna posten som socialminister. Margot Wallström har varit hårt kritiserad i sin politikerroll, men kritiken mot henne i rollen som mamma lyser med sin frånvaro²³. Det förefaller snarare vara så att hon som politiker kritiserats genom att peka på hennes starka föräldraroll²⁴. Om vi tittar på Aftonbladets skrivelser kring hennes avhopp 1998 ser vi en vacklande politiker vars politiska övertygelse aldrig varit tillräcklig. Och precis som i fallet med Mona Sahlin kan man ana frågan: vill hon vara politiker eller vill hon vara mamma – hon måste bestämma sig. Det målas upp en bild där Margot Wallström glider längre och längre ifrån sin trygga hemmiljö och att alla de gånger hennes val mellan politiken och familjelivet kommit på tal, har hon valt familjelivet. Att hon “*vacklar mellan vad som är viktigast - det politiska uppdraget eller andra saker i livet*” implicerar också att valet mellan de två är nödvändigt det går inte att göra båda. Underförstått är det självklart att Margot Wallström värnar om familjen i första hand och alla diskussioner med chefen måste väl handla om att hon vill sluta.

En intressant detalj är också att hon har trivts med jobbet som socialminister då hon på måndagarna har kunnat jobba närmare hemmet och “*naturligtvis är det viktigt för henne att vara nära barnen och sin man[...]*”. Den motvilja som Margot Wallström känner inför att vara Socialdemokraternas vallokotiv tillsammans med Göran Persson handlar till stor del om hennes familjeliv och föräldraroll. Det är självklart och utom rimligt tvivel så att Margot Wallström endast ställer upp för att nå ut med de “*sociala frågor som hon känner så mycket*

²³ Detta påstår vi inte är något konstigt. Margot Wallström har alltid framhållit att hon prioriterar familjen. Det som är intressant är att se hur bilden av henne som förälder överlappar bilden av henne som politiker.

²⁴ Det ska också tilläggas att Margot Wallström uttryckt missnöje under denna period och att hennes tvivel till politiken kommer från henne själv. Det vi vill lyfta är hur det ställs mot hennes kompetens som politiker.

för”. Förklaringarna till Margot Wallströms agerande grundar sig i hennes föräldraroll. Man betraktar till stor del hennes politiska åtaganden som något sekundärt; något som överraskar, något oväntat. “*Man frågar sig hur hon står ut*” med att gång på gång bli överkörd av Göran Persson.

I båda kvällstidningarna under perioden för avhoppet ser vi tydligt konflikten mellan politikerkapet och föräldrarollen. En intressant iakttagelse är Expressens bildtext: “*De flesta anser att statsministern tog för stor plats och att Wallström nu längtar hem till Värmland mer än någonsin.*” Citatet antyder till viss del att Margot Wallström behöver tröst och stöd från sin familj. Här är inte den starka föräldern lika framträdande. I texten ser vi också att Margot Wallström “*egentligen*” inte vill vara vallokotiv tillsammans med Göran Persson som också var den som övertalade henne. Man kan inte annat än fråga sig var den “*själv tänkande kvinnan*” från 1994 tagit vägen.

Morgontidningarna frågar sig också om Margot Wallström ska unna sig mer tid åt familjen. Ingen av morgontidningarna är kritiskt inställda till henne eller de spekulationer om hennes avhopp som uppdagats av Aftonbladet och Expressen. I morgontidningarna talar man om Margot Wallströms agerande i andra ordalag. Här “*etablerar hon en dagordning*” och hennes inställning beskrivs med mer saklig tyngd och målmedvetenhet. Ett exempel är Svenska Dagbladet som skriver att hon inför uppdraget som vallokotiv skulle ta “[...] *en sak i taget och ‘sedan får man se’*” vilket sammanfattas. “*Med andra ord: Valkampanjen måste fullföljas med sikte på att s-regeringen ska bevara regeringsmakten.*” Man drar inga förhastade slutsatser om att hon längtar hem till Värmland.

Efter avhoppet är det ingen av tidningarna som spekulerar i ett nästa eller fortsatt steg för Margot Wallströms karriär. Väntade kanske alla sig att mamman och frun Margot Wallström nu hade fått nog av politiken? Är det kanske denna förvåning som exploderar i kvällstidningarna när hon senare blir utnämnd till EU-kommissionär?

Rapporteringen om hennes privatliv avtar under 1999 och hennes familj och hennes kärlek till Värmland nämns i förbifarten när hon tillsätts som Sveriges nya EU-kommissionär. I Expressen blir förvandlingen tydlig och hennes roll som mamma är som bortblåst. Detta är ett fall där vår idé om att Margot Wallströms föräldraroll påverkar hur man värderar henne som politiker till viss del kan prövas. Här framträder också en mångsidig personlighet som kommer vara intressant att diskutera ur andra synvinklar senare. Fokus ligger under den här tiden snarare på hennes politiska kompetens än hennes familj, även om det nämns att hennes familj kommer flytta med henne till Bryssel för att hon ska kunna vara nära dem trots jobbet. Margot Wallström attackeras från många håll. “*Hon drog sig sårad tillbaka från det hårda politiska livet för att bli tv-chef på Sri Lanka. Men efter ett halvår kunde hon inte motstå lockropen från Göran Persson*”. Dilemmat för Margot Wallström är här är den dubbelriktade bestraffningen som gör att hon hamnar i kläm. Om hon stannar på Sri Lanka så är hon sårad och kuvad om hon väljer att gå tillbaka till politiken så vill hon bara få kompensation och bekräftelse. Gunilla Jarlbro beskriver det såhär: “*En kvinna som engagerar sig i politiken är aggressiv och en dålig mor. Den kvinna som engagerar sig i familj och barn är en oengagerad politiker.*” Hur hon än agerar så misslyckas hon. Observera också att det inte framgår att Margot Wallström spenderat tid med sin familj eller sina barn på Sri Lanka utan att hon har varit chef.

I Aftonbladet försvaras Margot Wallström från kritiken om att vara “*för tunn*” och här framhävs den moderna politikern som inte är beroende av sitt jobb. “*Hon värnar sin rätt till*

familjeliv och går in och ut ur maktens korridorer.” Hennes styrka ligger dels i hur hon kan kombinera det politiska med det privata och dels i rent politiska styrkor som hennes *dialog*, *eftertanke* och *vardagsförankring*. Vardagsförankringen syftar till hennes förmåga att nå ut till de folkliga och är ett av de starkaste argumenten som förs i media för varför Margot Wallström ska få uppdraget som EU-kommissionär.

I början av 2015 är Margot Wallströms familj som bortblåst från mediebevakningen. Hennes barn har flugit ur boet och inte heller hennes man eller hem nämns bland skrivierna om henne i samband med konflikten med Saudiarabien. Beskrivningen av Margot Wallström är här utan påverkan av hennes egna inställning till politiken kontra familjen. Det är ingen som ifrågasätter vad hon har i politiken att göra eller om hon ens vill syssla med politik, utan hennes utrymme är i högre grad accepterat. Den bild som målas upp påminner om *“Den självtänkande kvinnan”* som vi iakttagit i rapporteringen tidigare och oavsett om man kritiserar henne eller hyllar henne bygger det på bilden av henne som modig och självständig. I Dagens Nyheter bedriver hon *“solospel”* vars konsekvenser utrikesdepartementet får städa upp och Svenska Dagbladet skriver *“Wallströms doktrin faller”* och fortsätter i en lång utläggning om hur det Wallströmska misslyckandet att göra Sverige till en symbol för fred *“var väntat”*. Margot Wallström är på många sätt fortfarande den *“självtänkande kvinnan”* som inte går i någons ledband, och nu har Sverige tappat ordet på den internationella arenan.

Det enda som över huvud taget förekommer om något som kan tolkas som privatliv under 2015 är de *“halvprivata”* anti-kärnvapenprovsprängningsdemonstrationer som det, i förbifarten, nämns att hon deltog i under sin tid som kulturminister. I kvällstidningarna ser vi en politikerroll som tar ett steg ifrån den *“självtänkande kvinnan”*. Margot Wallström betraktas som en i raden av utrikesministrar som kritiserats av oppositionens företrädare. Hon är väl medveten om att *“diplomati är inte konsten att hålla alla på gott humör.”* Aftonbladets linje handlar också om hennes företrädare Carl Bildt och man menar att kritiken bygger på föreställningar om kvinnligt och manligt. Margot Wallströms agerande är aggressivt, hårt och tufft och inte ett tecken på svaghet som *“mosamargot”*-kampanjen skanderar.

6. Slutsats/sammanfattning

Här presenterar vi en sammanfattning av vår studie och svarar på de frågor vi ställde oss själva i början av arbetet. Vi avslutar med förslag på fortsatta studier som skulle kunna komplettera våra resultat.

6.1 Hur beskrivs kvinnliga politiker i media?

Kvinnliga politiker beskrivs som något som står utanför den vanliga ordningen, en frisk fläkt som har en personlig stil och särskildhet. De kvinnliga politikerna betraktas i vissa texter som en enhet med god sammanhållning bland "tjejerna". Man fokuserar också på deras personligheter och känslor inför politikerrollen. Det finns också en nyskapande idé i mediebilderna av kvinnorna där de bär en förhoppning om förändring. Kvinnan ska därmed förena den politiska världens gubbighet och tristess med den civila världens vardaglighet.

Kvinnliga politiker granskas och får stå till svars för sina snedsteg och framsteg i karriären. De kritiserar ofta för bristande omdöme, kompetens, förmåga och skicklighet. Kvinnliga politiker ifrågasätts däremot inte alls i sin föräldraroll och tillskrivs ofta mjuka egenskaper, även om Margot Wallström på senare år blivit en beslutsam och hård politiker, vilket tydligt skiljer sig från den ödmjuka, lojala och goda lyssnaren hon var under 90-talet.

6.2 Hur framträder genus i mediebilderna av Margot Wallström?

Vårt sökande efter genusstrukturer i mediebilderna av Margot Wallström byggde på tre utformade tematiska analyscheman. Margot Wallström som *själv tänkande kvinna*, *mannens favorit* och *politiker och mamma*.

Vi hittade en framträdande mamma som aldrig ifrågasattes i sin privata roll, en politiker vars kompetens och erfarenhet i många fall ansågs otillräcklig och en politisk idealist med nobla värderingar som sin starkaste och mest framträdande politiska egenskap.

En viktig slutsats vi kunnat dra utifrån resultatet är att Margot Wallströms mammaroll utgör stommen i hennes mediebild. Hennes inställning till denna roll går i linje med det som förväntas av en mamma (se Hammarlin & Jarlbro 2014 ovan.) På det sättet utgör Margot Wallström inte något direkt hot mot rådande genusstrukturer (se Wendt 2010, Winberg 2004, Hammarlin & Jarlbro 2012, Hammarlin & Jarlbro 2014). Hennes modersroll och hennes egen inställning till sin modersroll bekräftar därmed bilden av politiken som en manlig domän.

Hennes val att sköta delar av sitt arbete hemifrån ifrågasattes dock och jämfördes med det mer traditionella sättet att hantera ett politiskt uppdrag på; att vara bosatt i Stockholm, eller på rimligt pendlingsavstånd, och ägna sig helhjärtat åt ministerrollen. Många ställde sig

tveksamma till om hon skulle klara av att sköta det tunga arbetet som det innebär att vara både kulturminister och socialminister, utan att befinna sig heltid på sin fysiska arbetsplats. Här ser vi också hur denna stomme av moderlighet påverkar hennes politiska roll, utifrån den underliggande konflikten mellan familj och politik verkar det vara mer accepterat att hon försöker vara en förälder som även hinner med politiken, än som en politiker som även hinner med att vara förälder (se Hammarlin & Jarlbro 2014 ovan).

Detta är något som kopplas samman med bilden av henne som pionjär. Hennes handfasta lösningar inom politiken för att kunna vara mamma på riktigt vid sidan av arbetet blir en symbol för den förnyelse och det mod som hon ofta kännetecknar.

Relationen mellan Margot Wallström och Göran Persson har fått stort utrymme i media och var central i mediabilden av henne under 1998 och 1999. Hon var den svagare av de två och blev gång på gång överkörd av sin kollega. Här var han den som agerade och hon den som blev påverkad. Man beskriver henne som ledsen och sårad - beskrivningar som vi inte tror skulle användas för hennes manliga kollegor. Att detta också är rena spekulationer i vissa fall tror vi beror på rådande genusstrukturer där kvinnor betraktas som mjuka och män som hårda.

Som utrikesminister har hon ställts bredvid sin företrädare Carl Bildt. Då har det inte varit fråga om en relation dem emellan, utan snarare om jämförelser gällande deras politiska stil. Den känslomässiga Margot Wallström på ena sidan och den rationelle Carl Bildt på andra sidan. En bild som visserligen ifrågasatts vid ett par tillfällen - till skillnad från Carl Bildt är hon då en frisk fläkt och på senare tid en politiker med äkta styrka.

Margot Wallström har på senare tid inte betraktas vare sig som förälder eller i sin privata roll annat än i tillbakablickar på hennes tidiga halvprivata politiska utspel. Trots det är hennes kompetens ifrågasatt på många håll genom att påvisa hennes oskiclighet och oförmåga att förstå sig på det politiska spelet. Det ska också sägas att kritik riktas mot alla hennes motståndare, där hon till slut får träda in i rollen som den modige och starka politikern som är ett föredöme för framtiden.

6.3 Hur har mediabilden av Margot Wallström förändrats över tid?

Margot Wallströms resa började med en tveksam mamma som inte var helt säker på om en karriär inom politiken var något för henne. Trots detta var hon mycket omtyckt, både bland sina partikollegor och bland svenska folket. Hon beskrevs som en pionjär inom svensk politik, när hon som första minister valde att sköta sitt politiska uppdrag på distans. Margot Wallström har satt upp sina egna gränser och skapat sina egna förutsättningar, både för familjelivet och för arbetet. Hon har i och med detta framstått som en självständig och bestämd person, även vid de tillfällen i hennes karriär då hon fått utstå mycket kritik. Hon har aldrig tvekat på var hennes prioriteringar ligger, utan snarare hur hon ska kunna kombinera sina två stora passioner: kärleken och längtan till familjen och det brinnande intresset för politiska och sociala frågor.

I de senaste har Margot Wallströms familj lyst med sin frånvaro men hennes starka värderingar framträder. Både den positiva och den negativa kritik som hon får ta emot handlar om hennes mod/dumdristighet.

6.4 Hur skiljer sig mediebilden av Margot Wallström åt i morgon- och kvällspress?

Kvällstidningarna var som väntat i högre grad spekulerande och värderande i sina beskrivningar av Margot Wallström och spektrat är brett och ganska polariserat. Morgontidningarna var i högre grad sakliga och försiktiga att värdera. Trots det var morgontidningarna mer kritiska mot Margot Wallström. De två morgontidningarnas rapportering ligger också väldigt nära varandra i sin rapportering till skillnad från kvällstidningarna vilket följer av deras försiktighet. Morgontidningarna är på det sättet mindre benägna att återskapa genus inom politisk diskurs när det kommer till synen på personlighet. Däremot ser vi att kvinnan kritiserats för sin bristande kompetens och ses som oförmögen på ett sätt som kan tyckas acceptera föreställningen om att kvinnan inte riktigt passar in eller rör på den hårda politiska världen (se Wendt 2010 ovan).

De genusstrukturer som vi hittat i medierna blir utifrån de teorier vi diskuterat om medieeffekter (se McCombs & Willnat ovan) en del av allmänhetens begrepps bild av Margot Wallström. Därmed kan vi visa på att bilden av henne som: mamma i första hand och politiker i andra hand, kan påverka hennes och andra kvinnliga politikers trovärdighet. Hur detta mer specifikt avspeglar sig i den allmänna opinionen eller i allmänhetens syn på genus är svårt att sja om utan att ägna det närmare granskning.

6.5 Tips på fortsatta studier

Titta på ledaregenskaper utifrån politiska ledare inom svensk politik.

Inom den tidigare forskningen har vi sett indikatorer på att manliga politiker i mycket högre utsträckning omnämns med positiva ledaregenskaper än sina kvinnliga kollegor. En kvantitativ studie kunde kartlägga hur detta utvecklats över tid och dess omfattning.

Analysera fotografier av kvinnor i media.

I de artiklar vi tittat på har vi förstått att det under Margot Wallströms och Göran Perssons samarbete som vallokotiv sades finnas en tendens bland fotograferna att framställa Göran Persson som så ointresserad som möjligt av sin kollega Margot Wallström. En fortsatt studie hade kunnat studera materialet för tiden.

Studera journalistens kön påverkan på framställningen av politiker.

Som vi nämnde tidigare har vi i denna studie varit intresserade av de enskilda orsakerna bakom genusstrukturer i media, utan snarare hur dessa strukturer ser ut. Det vore intressant att följa upp detta med en studie som undersöker hur journalistens kön påverkar hur och vad som skrivs om kvinnliga politiker.

7. Litteraturförteckning

- Alnevall, Christina (2009). *Kön och politisk makt i Sverige* i Niskanen, Kirsti & Nyberg, Anita (red.) *Kön och makt i Norden. Del 1 Landsrapporter* Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Bourdieu, Pierre. (1999). *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos.
- Bromander, Tobias (2012) *Politiska skandaler! : Behandlas kvinnor och män olika i massmedia?* Växjö: Linnaeus University Press
- Börjesson, Mats. (2003). *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, Mats & Palmblad, Eva. (2007). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber.
- Carroll, Susan J. & Schreiber Ronnee. (1997). *Media Coverage of Women in the 103rd Congress*. I Norris, Pippa (red). *Women, Media, and Politics* (s. 131-148). New York: Oxford University.
- Dansk Oplagskontrol. (2014). *Kontrollerede oplagstal*. Hämtad 2015-04-23 från <http://www.do.dk/asp/medie.asp?id=200070>
- Berglez, Peter. (2010) *Kritisk diskursanalys* s. 265 - 288 i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke. (red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap* Lund: Studentlitteratur AB
- Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2012) *Metodpraktikan Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Visby: Nordstedts juridik
- Foucault, Michel. (1971). *Diskursens ordning*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Gauntlett, David. (2008). *Media, Gender and Identity: an introduction*. New York: Routledge.
- Global Media Monitoring Project. (2010). *Who Makes the News*. Hämtad 2015-04-22 från http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/global/gmmp_global_report_en.pdf
- Hammarlin, Mia-Marie & Jarlbro, Gunilla. (2014). *Kvinnor och män i offentlighetens ljus*. Lund: Studentlitteratur.
- Hammarlin, Mia- Marie & Jarlbro, Gunilla. (2012) *From tiara to toberone* s.113-133 i Allern, Sigurd & Pollack, Ester *Scandalous. The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries* Göteborg: Nordicom
- Jarlbro, Gunilla. (2006). *Medier, genus och makt*. Lund: Studentlitteratur.
- Jorgensen, Winther, Marianne (1999) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Maxwell, McCombs. (2004). *Setting the Agenda - the Mass Media and Public Opinion*. Cambridge: Polity Press.

Olsson, Lova & Hennel, Lena (2013, juni) *Kvinnliga ministrar hamnar i skuggan*. Svenska Dagbladet, s 8-9.

Orvesto. (2014). *Orvesto Konsument 2014:Helår*. Hämtad 2015-04-23 från http://www.tns-sifo.se/media/551213/orvesto_konsument_2014_hel_r.pdf

Riksdagen. (2014). *Den nya riksdagen efter valet*. Hämtad 2015-04-22 från <http://www.riksdagen.se/Start/Press-startsida/pressmeddelanden/201314/Den-nya-riksdagen-efter-valet/>

Ross, Karen & Sreberny-Mohammadi Annabelle. (1996). Women MPs and the Media: Representing the Body Politic. *Parliamentary affairs: a journal of comparative politics*, 49(1), 103-115.

Rubin, Gayle. (1975). *The Traffic in Women: Notes on "Political Economy" of Sex*. I Reiter, Rayna, R. (red). *Toward and Anthropology of Women* (s. 157-210). New York: Monthly Review Press.

Wendt, Maria. (2012) *Politik som spektakel - Almedalen, mediemakten och den svenska demokratin*, Riga: Livonia Print.

Wendt, Maria & Jansson, Maria & Åse, Cecilia (2010) (red.). *Den nationella väven - Feministiska analyser* Lund: Studentlitteratur AB.

Willnat (1998) I McCombs, Maxwell & Shaw, L, Donald & Weaver, David (red.) *Communication and Democracy - Exploring the Intellectual Frontiers in Agenda-Setting Theory*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Winberg, Margareta. (2004). *Ian kul, Maggan ful*. I Aase, Maja & Åsbrink, Elisabeth. *Brudmarsch. Publicistklubbens årsbok 2004*. Stockholm: Publicistklubben.

Wängnerud, Lena (1998) *Politikens andra sida - om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen Göteborgs Universitet.

8. Appendix

Analyschema 1: Mannens favorit

Vilka är textens subjekt?
Vem spelar huvudrollen och eventuella biroller?
Vilka relationer har subjekten till varandra?
Hur beskrivs denna/dessa relationer?
Nämns subjektens utseende – i så fall hur?

Analyschema 2: Den självtänkande kvinnan

Med vilka egenskaper beskrivs subjektens personligheter i texten?
Av vilken anledning tas dessa egenskaper upp?
Är kön en del av personlighetsbeskrivningen?
Hur beskrivs subjektens politikerroll och ansvarsområden?
Finns påståenden om subjekten i texten som saknar täckning?
I vilken roll medverkar Margot Wallström?

Analyschema 3: Politiker och mamma

Hur beskrivs subjektens privatliv i texten?
Varför tas privatlivet upp i texten?
Är det en positiv, negativ eller neutral beskrivning av privatlivet?
Vilken roll spelar subjektet i privatlivet?